

Šiame numery

Nekaltas prasidėjimas, Kafka, Joyce ir Savickis.
Antanas Maceina apie evoliuciją ir istoriją.
Iš Maironio poezijos.
Šimtmetis nuo arkivyskupo Juozo Skvirecko gimimo.
Azorino kalėdiškoji novelė.
Kazys Ališauskas baigia Klaipėdos užėmimo karinių veiksmų kroniką.

Kertinė paraštė

Nekaltas prasidėjimas, Kafka, Joyce ir Savickis

Kaltės ir žmogaus gimimo problema Kalėdų mąstyme

Marijos Nekaltas Prasidėjimas man šiandien atrodo kitoje šviesoje, negu anksčiau. Anksčiau man krito į akis neigiamas šios tiesos išraiškos pobūdis. Nors ji savo turiniu yra labai teigiama, tiesa, sakanti, kad Marija buvo visais atžvilgiais gera, tačiau ta tiesa yra išreikšta dviem neigimais: ne—kaltas (prasidėjimas). Pagrindinis neiginytis čia yra kaltas gimimas. Antrasis neiginytis yra to kalto gimimo paneigimas. Išvadoje išeina labai teigiamas turinys, kurį vadiname Marija, Nekaltai Pradėjoji.

Kyla klausimas, kodėl šitoks aplinkinis kelias išreikšti teigiamai tiesai, kad Marija buvo visais atžvilgiais gera?

Marijos Nekalto prasidėjimo samprata, nors žinoma Bažnyčioje iš seniau, ypač stipriai pradėjo veikti Pijaus IX galvosėnė, kai jis Romos sukilimo metu išbėgo į Sicilijos karalystę priklausančią Gaetą. Ten, vaikščiodamas nuostabiame pajūryje, prie minties, kad reikia duoti liberalistiniam humanizmui atsakymą, ir tą atsakymą jis davė, paskelbdamas 1854 m. Nekalto Marijos Prasidėjimo dogmą.

Man seniau kildavo klausimas, ką šia dogma Pijus IX norėjo pasakyti moderniai visuomenei. Ar jis norėjo pasakyti, kad visa žmonija yra kalta, išskyrus Mariją? Ar jis norėjo pasakyti, kad štai yra nekaltumo žmonių, ir jūs galite kultivuoti humanizmą ant šios tiesos toliau?

Ryšium su šiais dviem klausimais man prieš akis iškyla du autoriai, kurie šias problemas išryškino šio šimtmečio pradžioje. Vienas iš jų yra susirūpinęs žmonių kaltės problema, o kitas — žmogaus gimimo problema. Vienas iš jų yra Franz Kafka, o kitas — James Joyce.

Kafka — žydas, bet netelpas žydiškume ypač dėl to, kad žydi-joje yra gva žmonių kaltės sąmonė, o jis tačiau nežino, kaip su

ja susidoroti. Jis net galvotų pripažinti kaltu, jei galėtų iš jos išsilaivinti, bet jis nežino, už ką jis yra kaltinamas. Jis vaikščioja į teismą, kad jo kaltė būtų išaiškinta; jis susitinka su teisėjais gynybais ir kaltintojais. Visi laiko jį kaltu: visi jį teisina, jį bent už jaučia, bet jo kaltės neišaiškina. Net tie, kurie norėtų atlikti bausmę už jį, yra iš tikro jo kaltintojai.

Kitaip prie žmogaus gerumo problemos eina airis James Joyce. Jo dėmesys patraukia pats žmogaus pradėjimo ir gimimo vyksmas. Siekdamas ne kartą literatūroje neįvartojamą žodį, jis viename pasakojime nori iglausti lytinį patrauklumą, lytinį santykiavimą, kūdikio išnešiojimą iš-čiose ir jo pagimdydama. Išleisdama į šuos procesus, jis vaikščioja aplink židini, kuriame yra su-šitelkę nepaprastai daug reikšmingumo (nes iš čia išeina pats žmogus), bet kartu ir labai daug klaidaus slykštumo, nes jokia kita žmogaus gyvenimo situacija nėra apsupta tokios daugybės nepagarbių ir gyvuliškų kalbų, kaip tas tarpnis, kuris prasideda nuo lytinio tėvų santykio iki kūdikio gimimo. Visą tą procesą James Joyce pavaizduoja girtaujančių vyrų pokalbiais, kurie vyksta ligoninės kavinėje, laukiant gimdymo. Nėra, tur būt, kūrinių, kuriame slykštumo ir žmogiskumo junginys būtų toks tamprus, kaip čia.

Tai yra James Joyce kūrinių „Ulyses“ (Odisėjas) dalis, kuri paprastai vadinama Nausikea ir Aukšinis bulius. Kai skaitai šį epizodą, pergyveni labai keistą įspūdį. Pradžioje merginos pajūryje globoja vaikus ir kalbasi apie savo mergiškus reikalus. Greta esančioje Marijos, Jūros žvaigždės, vardo bažnyčioje vyksta vyrų rekolokacijos, kurių įtarpos, nesisiderindamos su mergaičių epizodu, perkertinėja pasakojimą. Ir

(Nukelta į 2 psl.)

Paneigęs evoliuciją dabarties gamtiniame kosme, Teilhardas mėgina gelbėti ją kaip struktūrinį visatos dėsni, perkeldamas išsivystymą į dvasinį kosmą arba, jo terminais kalbant, noosferą. Šiuo vardu jis vadina „mąstantį sluoksnį, kuris, sklindant žmogiškai zoologinei grupei, susidarė viršum biosferos“ (Lex II, 202). Šis sluoksnis esąs „iš tikro naujas“ (t. p.); jis esąs „tan-kesnis, negu visi kiti ankstesnieji sluoksniai“ (t. p.); jis sudarąs „išsistinę mąstymo plėvę aplinkui visą žemę“ (Lex II, 203). Šiame tad sluoksnyje dabar kaip tik ir yra su-šitelkusi evoliucijos jėga: „Kiekvie-na vertybė, kiekvienas veiklumas, kiekviena pastanga, kurie pradžioj slypėjo kosminėse skiautėse. Kildin-dami mūsų pasaulį, yra dabar noosferos viršūnėje“ (Mensch, 171). Kaip atskira būtybė (element) „žmogus keistis nebepajėgia. Tačiau ar nebūtų tikras evoliucijos būdas būti jam sudedamąja vi-siškai evoliucijos apimtos noosferos sistemos dalimi?“ (Lex II, 205). Ki-taip sakant, žmogaus buvimas no-osferoje yra tolimesnio išsivystymo lytis. Tai „antrojo laipsnio evoliuci-ja“ arba „sąmoninga evoliucija“, kaip šį išsivystymą vadina Teilhar-das (Entstehung, 117). Šia prasme jis ir teigia, kad „žmogaus išsivys-tymas anaipol dar nėra pasiekęs savos viršūnės“ (op. cit. p. 119). Priešingai, jis eina tolyn „pilnu po-lėkiu“ (t. p.), stumdams priekin ir evoliuciją kaip kosminį matmenį.

1

Kame glūdi noosferos vyksmo esmė? Ne kame kitame kaip žmogaus tobulėjime: visa juk Teilhardo sistema rymo ant evoliucijos kaip ki-limo aukštyn. Ne tai Teilhardui svarbu, kaip daugeliui gamtininkų, kad vienas dalykas išsivysto iš kito, bet tai, kad tobulėnis dalykas išsi-vysto iš netobulesnio. Visatos judė-jimas pirmyn, reiškia Teilhardui ir jos judėjimą aukštyn (plg. Lex I, 82-86). Tai tinka gamtiniam kos-mui, tai tinka ir dvasiniam kosmui arba noosferai.

Kokios betgi rūšies yra šis žmo-gaus tobulėjimas? Jau pakartodami esame sakę, kad, pasak Teilhardo, žmogus kaip individas biologiskai nebeišsivysto (plg. 4 laiško 2str.). Teilhardui atrodo, „kad viršinis žmogaus tipas nebesikeis“ (Werke IV, 109). Iš kitos tačiau pusės Teil-hardas stipriai pabrėžia, kad „žmo-gus savo prigimtimi dar nėra baig-tas, dar nėra visiškai sukurta“ (Lex I, 298). Jis vadina „nelaimin-giausią išmone“ pažūrą, esą „žmo-gus yra visiškai paruoštas“ (t. p.). Priešingai, jis yra „pilnas išsivys-ty-mo tiek pats savyje, tiek aplink sa-ve“ (t. p.). „Energijs ir biologijos žvilgy žiūrint, sako Teilhardas, žmogiškoji grupė yra dar visai jau-na, visai šviežia“, todėl ji gali „gy-venti bei išsivystyti dar milijonus metų“ (Lex II, 143; plg. Werke V, 388). Betgi šis išsivystymas einas nebe biologinėje plotmėje. Tiesa, kartais Teilhardas kalba ir apie „biologinį telkimąsi“ (Pilger, 116), apie „žmonijos smegenėjimą“ (Lex II, 72-73) ir net apie „biologinę žmogaus ultra-evoliuciją“ (Pilger, 165), tikdėdamasis, kad mokslas „atsigrįs į protą, iš kurio jis pats kyla“, ir savo jėgas sutelks „atskro žmogaus smegenim papildyti bei anatomiskai patobulinti“ (Entste-hung, 118). Vis dėlto šios Teilhar-do viltys yra arba smulkios (pvz. elektroniniai įrankiai padeda mūsų galiom arba utopinės (pvz. chemi-niai veiksniai gali išauginti mum

Laiškai Teilhardo šalininkams (6)

EVOLIUCIJA IR ISTORIJA

Antanas Maceina

naujų organų). Tuo tarpu tikrasis Teilhardo dėmesys yra sutelktas į žmogaus tobulėjimą visuomeniniu būdu arba, kaip jis sako, į „kolektyvinį smegenėjimą“ (Entstehung, 118). Tačiau kadangi kolektyvinių smegenų biologine prasme nėra, to-dėl šis kolektyvinis smegenėjimas ir gali būti suprastas tik dvasiškai kaip sutelktinis sąmonės stiprėjimas.

Pasak Teilhardo, žmogus yra gi-męs „ne tik kaip individas, bet ir kaip rūšis. Tai ir yra pagrindas re-gėti jame užu individo ciklo dar ir rūšies ciklą ir šį tyrinėti“ (Werke V, 15-16). Noosfera kaip tik ir esan-ti erdvė šiam rūšies ciklui išsivys-tyti. Kaip individo evoliucijoje būta „kritinio individualinės refleksijos taško“ (Lex I, 54), kurį peržengus

gyvybinė sąmonė virtusi žmogišką-ja savi sąmone, taip ir rūšies evo-liucijoje turėtų būti „antrasis kriti-nis refleksijos bei smegenėjimo taš-kas, jau nebe individualus, o šį sy-kį noosferinis kritinis taškas“ (t. p.). Tai būtų „aukščiausioji sąmo-nė“, kuri stosi ant „entropijos vie-ton“ (Geheimnis, 30) ir neleidianti visatai sustingti. Į šią sąmonę arba

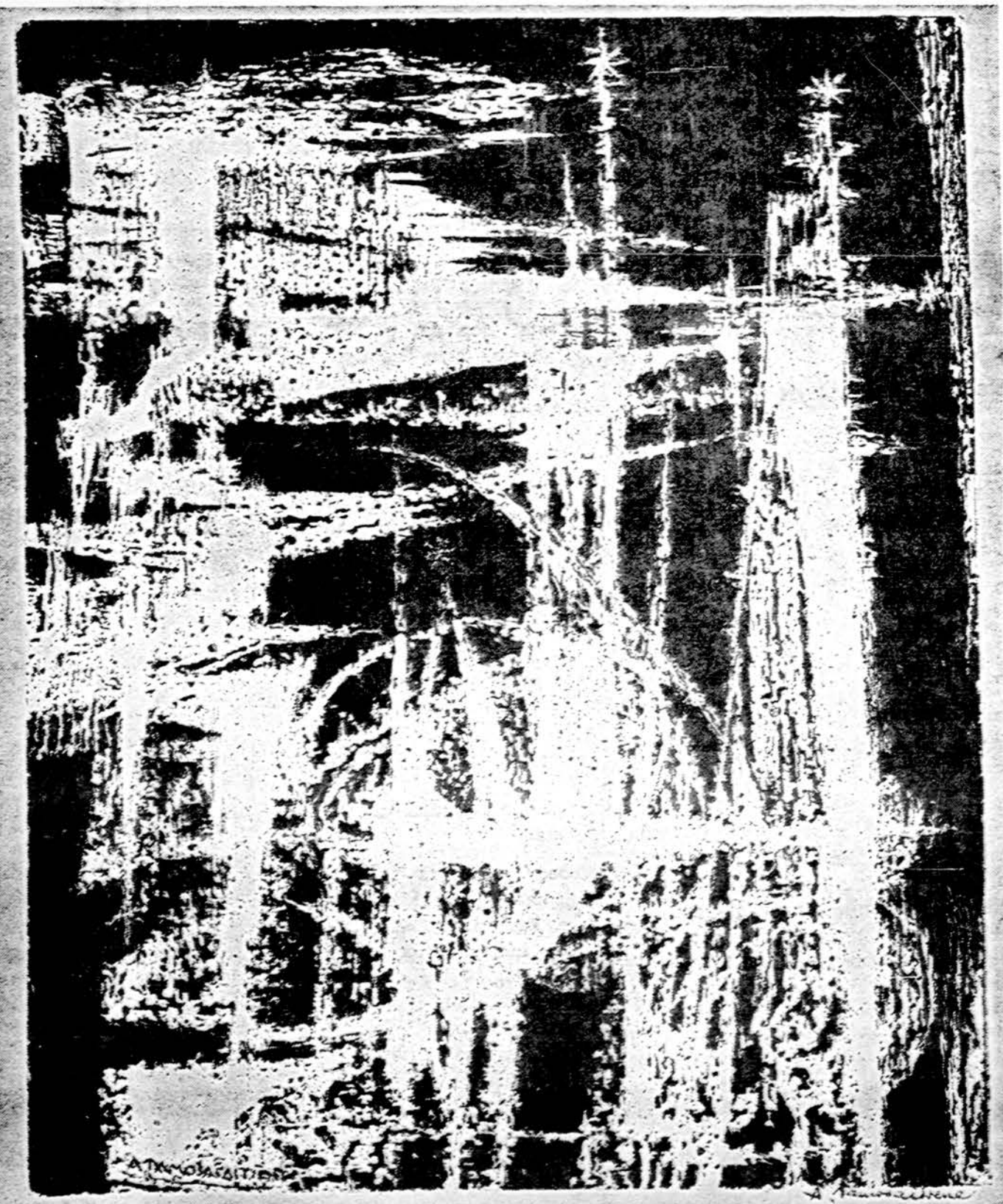
aną antrąjį kritinį tašką dabar ir žygiuojanti visa žmonijos istorija. „Žmonija pratįstanti anapus mūsų individų; kolektyviai glaudamasi, ji einanti viršum mūsų galvų kaž-kokios antžmonijos kryptimi“ (cit. Lubac, 300). „Tuo ar kitu pavidalu ultra-žmogiškumas (l'Ultra-Hu-main) atžygiuoja“ (t. p.). „Kažkas didesnio, sudėtingesnio, sutelktines-nio, negu žmonija, žengia pro mū-sų akis anapus Žemės Dvasios“ (cit. Lubac, 304). Kuriasi „bendra siela“; artėja „dvasios triumfas“ (cit. Lubac, 315); vyksta „antrasis tapimas žmogumi“ (cit. Smulders, 150).

Visi šie posakiai rodo, kad vargu ar autentiškieji A. Paškaus pa-stanga aiškinti Teilhardo skelbiamą žmogaus išsivystymą antžmogišku-mo linkui psichologiškai-dorine prasme: „tai vyksta ne ontologi-nėse gėlmėse, o psichologiniame, patirtiniame paviršiuje“ (Paškus I, 3, 97). Nes suvesti šią, kaip Teil-hardas vadina, antrojo laipsnio evo-liuciją į „žmogaus psichinių galių vystymąsi“ (Paškus, t. p.) reikštų sumenkinti visą Teilhardo noosfe-ros sampratą. Juk kad žmogaus ga-lios išsivysto, kad esama skirtumo tarp laukinio ir kultūringo žmo-gaus, kad žmonija glaudžiasi visuo-meniškai, teisiškai, ūkiškai, politiškai, — visa tai yra tokie savaimė aiškūs dalykai, jog, padarius juos noosferos turiniu ir reginti juose to-limesnės evoliucijos esmę, visa Teil-hardo žmonijos ateities vizija virsta grynai banalybe. Jeigu Teilhardas teigia, esą noosfera artinasi prie sa-vo kritinio taško, kurio pasiekus ji duos šuolį į antžmogiškumą, tai jo mintyje šis šuolis turi turėti tokios pat reikšmės, kaip ir gyvulio sąmo-nės šuolis į žmogaus savi sąmonę: tai šuolis į naują būtybę (plg. Wer-ke V, 386). Todėl ir noosferos išsi-vystymą Teilhardas vadina ant-evoliucija (cit. Lubac, 300) ir kal-ba apie „sutotallintą žmoniją“ (Lex II, 146) bei apie „antžmogišką (surhumaine) pavidalą“ (Lex II, 147), kuris išnirs iš šio išsivys-ty-mo eigoje. Jei visa tai išsistėtų ge-resnėmis susižinojimo, sugyvenimo, tyrinėjimo, lavinimosi, apsirūpini-mo priemonėmis, tai visas Teilhar-do aprašymas, kaip „vartai į ant-žmogiškumą“ (Mensch, 237) atsi-darys, būtų be jokios prasmės (plg. Mensch, 237-246, ypač: Entstehung, 103-124). Leisdamas žmonijai gy-venti „tolimesnius milijonus metų“ (Lex II, 145), Teilhardas iš tikro laukia, kad šių milijonų metų ei-goje išsivystys tik psichologinė, do-rovinė ar socialinė prasme. „Mūsų mažojo Aš perkeitimas“ (Entste-hung, 107) arba „po žmogaus žmo-nija“ (Entstehung, 109) — štai formulės, kurios Teilhardo mąsty-me reiškia daugiau, negu evoliuci-jos vyksmą „patirtiniame paviršiu-je“ (Paškus I, 3, 97). Kame šis „daugiau“ glūdi, Teilhardas nepa-sako, kadangi tai nesą galima pa-sakyti. Nebūdami antžmogiškosios plotmės pasiekę, mes ir negalime jos sąvokomis išreikšti. Viena yra ta-čiau tikra, kad dabartinis žmogus būsiąs peržengtas. Šis peržengimas ir yra Teilhardo vadinamas ant-žmogiškumu.

2

Kokiu keliu šis antžmogiškumas yra noosferos išsivystymo siekia-mas? Ne kuriuo kitu, kaip vieniji-mu (convergence), nes vienijimas yra vienas iš pagrindinių bet ko-kios evoliucijos dėsnių. Jis veikė

(Nukelta į 2 psl.)

Anastazija Tamošaitienė

Sidabrinė Sventoji naktis

MAIRONIS

Iš „Jaunosios Lietuvos“ septintosios giesmės

Ir kas do naktis! Dega žvaigždės aukštai,
 Bemirkčioja, tartum akutės;
 Iš užgrio pilnas mėnulis antai
 Ispindo į langą grįnūtės.
 Šarmotas rytys nebeblaško sniegu,
 Tik kvapą užimdamas spaudžia
 Ar pirštais gudriais ant grįnūtės langų
 Žvaigždėlėmis verpalą audžia.
 O taip nesenai vertė pusnį žiemys
 Ir kaukė kaip liūtas užklydęs;

Iš gijos pagriždams, kraupus įnamys
 Žegnojos, jo rūstį išvydęs.
 Bet priešais — rytys, ir žiemys atsargus,
 Giliai įsikęs į sniegą,
 Po sieksnį į žemę suleido nagus
 Ir, tartum lokys, sau bemięga.
 Gražumas dangaus! Tarp žvaigždžių įsikirtę
 Septyni antai šienpiūviai!
 Aukščiau dar šviesiau, Grigo ratai apvirę
 Ant kelio, išgrįsto blauriai.
 O kelias žvaigždžių milijonais nušviestas:
 Kur žūri, vis žydrios akelės;
 Kaip juosta per apvalų dangų ištįstas —
 Tai Paukščių vadinamas kelias.
 Aplinkui nei balso! Tik tai vargdeniai —
 Bekyšo iš pusnių eglutės;
 Tik kartais nuo beržo šarmos garbiniai
 Nulrinta, kaip lapas nuvytęs.
 Tik pusnys aplinkui ir žvilga, ir spindi;
 Tik spengia kas kartą skaudžiau...
 Girdėtis!.. Iš tolo lyg skambalas dinai
 Ir, rodos, kas kartą artiau.

Evoliucija ir istorija

Atkelta iš 1 psl.

gaminiame kosme, kildindamas atomus, molekules, gyvius ir galop žmogų: jis veikia todėl ir žmogaus istorijoje, vedamas į antžmogį. "Tikroji pasaulio istorijos evoliucija, sako Teilhardas, vyksta sietose ir sietų vienijime" (Lex I, 299). "Visas visatos judėjimas neša mus į galutinį susivienijimą" (Zanta, 65). "Neišaiškinamo visatos judėjimo nešami, žmonės jau šiandien, nepaisydami jų priešingo auklėjimo bei tikėjimo, jaučiasi vienas kitam artimi ir vienas su kitu susisiję bendra aistra šiai dvigubai tiesai, būtent: esama fizinės būtybių vienybės, ir jie yra josios gyvos bei veiklios dalelės" (Werke V, 34). Žemėje kuriasi "mega-sintezė", kurios prasmės "mes neprivalome nei silpninti, nei jos metaforiškai suprasti, jei norime ją taikinti žmonių visuomenei" (Lex II, 329). Taigi nors atskiras individas fizine savo sargara ir yra pasiekęs savo išsivystymo ribą, tačiau "nuolatine savo veikla jis rezga savyje ir aplinkui save vis pailnesnį bei tankesnį dvasinių ryšių, patirčių, įpročių tinklą, kuris yra lygiai taip pastovus ir nesutrukuojantis kaip ir pavelėdus mūsų kūno savybės ar mūsų sąnarių sąstatai" (Entstehung, 97-98). Nuosekliai tad Teilhardas ir skelbia, kad "norint išgelbėti dvasios pirmenybę, mum reikia jokios kitos išei- ties, kaip tik eiti vieninteliu keliu", būtent: "vienijimo keliu", nes suvienytas pasaulis, nežūrint kokių aukų jis reikalauja iš mūsų laisvės, yra vienintelis, kuris gelbsti būties kilnybę bei viltį" (Lex II, 70).

Šiuo keliu, pasak Teilhardo, žmonija ir pradeda žygiuoti. Kol mūsų planeta buvo skystai apgyventa, tol "žmonių masės organizavimas" vyko "prieklausomai daugiau nuo plėtimosi (expansion), o mažiau nuo spaudimosi (compression)" (Werke V, 307). Tačiau pastarajai šimtmety vis labiau "ryškėja didžiulis įvykis" — žmonija pradeda spausis tarsi "uždaram inde" (t. p.). Teilhardas mini daugybę žemųjų, turinčių patvirtintą spaudimasi: gerėjanti socialinė santvarka, gyvenamos vienodėjimas (plg. Entstehung, 105-106), kolektyvinė atmintis, kilimas galios bendrai regėti, politinių sistemų totalizacija (plg. Lex II, 48-50, Werke IV, 116), galop atsakingumas už savo veiksmus, kurie įtaigoja visą kosmą (plg. Werke V, 31). Šiuo keliu eidama, žmonija po milijonų metų ir pasiekianti "kolektyvinės sąmonės aukštesnę lytį, kurios išraiška būsimi "ant vieningo pagrindo sukurta pasaulėžiūra" (Lex II, 50), nes "vis didėjančią anksčiau versta verčia augti refleksiją" (Lex II, 62) ir leidžia įsigyti "daugiau sąmonės" (Lex II, 63), o daugiau sąmonės reiškia ir daugiau būties: "Net jeigu tai sukeltų ir visuotinio pasipiktinimo ar pažeistų visus prietarus, reikia vis tiek teigti, kadangi tai yra tiesa: daugiau būties reiškia visų pirma daugiau žmonių" (Werke V, 33). Štai kodėl mokslui Teilhardas ir teikia didžiulę reikšmę noosferos išsivystyme.

Tą patį Teilhardas taiko ir menui. Trumpai prieš savo mirtį jis rašė savo gimnastai (1953.2.2): "Aš klausiu pats save, ar įmanoma, kad menas vaizduotų žmogiskume pastovią (prieš evoliuciją nukreiptą) arba šalia evoliucijos stovinčią aritą ar kokią nors nejudančią atmosferą, buvjančią aplink žmonių tamsą? Juk jeigu žmogus, kaip įrodyta, kinta jau pirmuoju bendruomeninio mąstymo žingsniu, kaipgi galėtų menas nevirsti kažkuo, kas jį pamažu ir slaptai padarytų antžmogiską (ultra-humaninę)? Čia slypi labai gili problema: ar menas priklauso gamtai, ar jis yra evoliucijos funkcija. Esu įsitikinęs, kad, analogiškai su mokslu, pastarajai klausimui reikia atsakyti teigiamai. Tiesa neginčijamai auga,

laikui bėgant. Todėl negalimas daiktas, kad to nedarytų grožis, jei pasaulis yra savyje organiškai vieningas. Tačiau kur jis auga ir kaip?" (Pilger, 137). Deja, Teilhardo analogija yra klaidinga, nes, kaip netrukus matysime, tiesa auga tik gamtos moksluose. Dvasios moksluose apie tiesos augimą kalbėti neįmanoma. Tuo sunkiau kalbėti apie grožio augimą. Pergven-damas tiek Azijos meną, tiek gotiką, tiek renesansą kaip dvasios pralengkus, sustingusius praeities palaikus, Teilhardas ne estetinėje srityje nevertino praeities ir dabarties, todėl ir į meną žvelgė ateities perspektyva ir joje regėjo kažkokį antžmogiską meną, nežinodamas beigi, kur galėtų rasti jo bent pradmenų. Menas yra pats sunkiausias dalykas, kuris nesileidžia įderinamas į noosferos evoliuciją antžmogiskumo linkui. Kaip evoliucijos funkcija jis vargu ar duodasi iš viso suvokiamas bei pergyvenamas.

I noosferos evoliuciją Teilhardas įjungia ir meilę, šį intymiausių žmonių santykiavimo ryšį. "Meilė, pasak Teilhardo, yra istorinis žmogiskosios evoliucijos padaras" (Lex II, 105); ji esanti "esmiskai ne kas kita, kaip savotiška kosmogenezės energija" (Lex II, 106). Kaip tik todėl jai Teilhardas ir skiria lemiamo vaidmens antžmogiskumo išsivystyme: "Tiksliai meilė pajėgia įvykdyti šį stebuklą, būtent, pakelti žmogaus būtį į antžmogiską laipsnį (sur-humaniser)" (Lex II, 105). Svarstant visatos sargarą, meilė paprastai esti išskiriama. Teilhardas betgi norėtų eiti priešingu keliu: "Vieną dieną reikės ryžtis ją (meilę, Mc.) pripažinti pagrindine gyvenimo energija arba, jei norite, vienintele prigimtajai aplinkai, kurioje gali toliau vykti aukštyn kylas evoliucijos judėjimas" (t. p.). Aukščiau minėta Teilhardo "sutotalinta žmonija" (Lex II, 146) yra pasiekiamą "meile kaip totalinančiu žmogaus energijos principu" (Lex II, 105): meile yra sutotalinami tiek individualiniai veiksmai, tiek pats individas (t. p.). Ji esanti, pasak Teilhardo, "pats žymiausias sinteti-nas pradai, kokį tik gamta kada nors galėjo pagaminti" (t. p.). Kadangi žmonija, kaip sakytą, eina "mega-sintezės" linkui, tai tuo pačiu ji einanti ir vis stiprėjančios meilės linkui.

Nuosekliai tad Teilhardas ir skelbia, kad "mąstančios žemės ateitis yra organiškai susieta su neapnykan-tos jėgų pakaitimu meilės jėgomis" (Lex II, 107). Tai nėra, pasak Teilhardo, dorinis reikalavimas: "Mylė-kitės, kad būtumėt tobuli", bet tai egzistencinis reikalavimas: "Mylėkitės arba žūkite" (Lex II, 107). Kitaip tariant, noosferos spaudimas, kylas iš žmonių vienijimosi, versta verčias žmones mylėti vienas kitą. Teilhardas yra įsitikinęs, kad noosferos evoliucija kildins ir naują meilės lytį — visuotinę meilę kaip "vienintelę ir galutinę mūsų meilės galios rūšį" (Lex II, 110), nes "auganti planetinio banga neša šią meilės formą slaptai su savimi" (t. p.). Tiesa, kol "kolektyvas įėjul-pia arba atrodė įėjulpius į save asmenį, tol jis žudo meilę, dar jai negimus" (Lex II, 51). Bet Teilhardas tikisi, kad "kai tik visata įgis vieną veidą ir vieną širdį, kai tik ji suasmenės", tuomet šio suasmenė-jimo sukurtoje atmosferoje galės išsivystyti "traukos pradai" (t. p.) visuotinės meilės pavidalu.

Nepaisydamas kai kurių abejonių, kurias netrukus apžvelgsime, Teilhardas yra įsitikinęs, kad žmonių telkimas vienybės (convergence) pasiekias: "Greičiau žemės nustos sukustis, negu žmonija savo visumojė liausis organizavusis ir vienijusis. Nes jei šis vidinis judėjimas sustotų, tai žmoguje ir pačiai visatai nepasiektų save reflektuoti bei totalinti. O atrodo, kad niekas negali sukludyti visatos sėkmės — niekas, net ne mūsų laisvė" (Lex

Kai gamta imituoja Gaidiką...

Nuotr. V. Mazelio

II, 147). Tuo būdu bus pasiektas ir antžmogiskumas visais savo pavidalais: kolektyvine samone, nauju menu ir visuotine meile. Tuomet įvyks ir žmonių sąjunga su Dievu. "Mes negalime mylėti, sako Teilhardas, nei Dievo, nei artimo, nebūdami vertinami stumti priekin žemiškąją dvasios sintezę jos fizine pilnatve, nes kaip tik šios sintezės pažanga įgalina mus tiek priartėti vienas prie kito, tiek pakilti ligi Dievo" (Lex II, 108). Šiuo atžvilgiu A. Paškus teisingai aiškina Teilhardą, sakydamas, kad "Teilhardo sistema reikalauja, kad planetarinis subrendimas (tikėjimo žmogumi viršūnė) ir antrasis Kristaus atėjimas (tikėjimo pilnybė ir Kristų) įvyktų tuo pačiu kartu" (Paškus I, 3, 101).

3

Nūn, pagrindinis klausimas visai šiai Teilhardo vizijai skamba: ar tai, ką jis čia piešia, iš tikro yra evoliucija? Kad noosfera kaip žmonių kultūrinis laimėjimų visetas kinta, negali būti ne mažausios abejonės. Tačiau ar šis kitimas yra evoliucinis, vadinasi, ar jis yra kilimas aukštyn, t. y. pažanga, kuri, kaip sakytą, sudaro Teilhardo su-prastuos evoliucijos esmę? Ar iš tikro gali būti pateisinta viltis, kad "var-tai į antžmogiskumą" kada nors istorijoje atsiras? Ar iš tikro vi-satos sėkmė yra tokia determinuo-ta, jog jos negali sukludyti net ne mūsų laisvė? — Štai klausimai, kurie mus veda į esminį evoliucijos ir istorijos santykių pasiaiškinimą.

Teilhardas pripažįsta, kad noosferos evoliucija yra sudėta į žmogaus rankas. Būdamas "auto-evoliucijos amžius, organizuotai medžiagai atsivėrus ultra-žmogiskumo linkui" (Lex I, 297), noosferos išsivystys-las savaime virsta žmogiskąja veikla, priklausoma nuo žmogaus apsisprendimo bei ryžties. Jau pati evoliucijos sąvoka, pasak Teilhardo, žadina mums supratimą, kad "kažkas pasaulyje išsivysto — tarp mūsų ir gal net mūsų sąskaita". Dar daugiau: mes suvokiame, kad šiame dingingame, prasidėjusiame lošime mes esame ne tik lošėjai, bet kartu ir kortos ir statomoji suma. Jei mes paliksim lošimo stalą, nieko toliau nebevyks. O niekas negali mūsų priversti lošti toliau" (Mensch, 221). Ir truputį vėliau: "Jeigu pažanga yra mitas, jei darbo akivaizdoje galime klausyti 'kam vi-sa tai?', tuomet senka mūsų jėgos, patraukdamos paskui save ir visą evoliuciją, nes ja esame mes patys" (p. 223). Čia A. Paškus teisingai priduria: "Šitokią baidą atsakomy-bė Teilhardas sudeša ne tik į visos žmonijos, bet ir į paskiro žmogaus rankas" (Paškus I, 3, 99).

Tačiau kaip tik todėl ir kyla pa-

grindinė abejonė: ar ten, kur viskas priklauso nuo laisvo apsisprendimo, vadinasi, kur galime mesti kortas ir pakilti nuo stalo, — ar ten galima iš viso kalbėti apie evoliuciją kaip kosminio dėsno ar matmens eigą tolyn? Ar virtus evoliucijai mumis padais, kaip tai teigia Teilhardas, nereiškia, kad evoliucija yra pasi- baigusi nebeatsaukiamai? Ar kar-tais "kultūriniai žmogaus padarai" nėra evoliucijai "absoliutinis užva-ras", kaip tai tvirtina H. E. Hengs-tenbergas (Mensch und Materie, Stuttgart 1965, p. 123)? Juk jeigu žmogus yra garatinio kosmo evoliucijos tikslas ir jei šis tikslas jau pasiektas, tai tasai tapimas, kuris šį tikslą kildina, nebegali būti tolimes-nis paties tikslo tapimas. Kosmo tapimas buvo evoliucija todėl, kad jis buvo priemonė žmogui kaip tiks-lui kilti. Betgi žmogus nėra ir negali būti niekam priemonė — net ne Die-vui. Antropogenezė nėra priemonė christogenezė, kaip biogenezė buvo priemonė antropogenezė. Žmogus yra tikslas pats savyje, todėl nebe-peržengiamas ir nebepralankiamas. Kokiu tad būdu jo veikla galėtų būti tolimesnė eiga nuo kosminio priemoninio tapimo, kurį vadiname evoliucija? Žmogaus veikla juk ga-li būti tik jo paties kaip jau esančio, tikslo išlaikymas, skleidžiant jau pasiektos esmės galimybes, bet nebe-keičiant pačios esmės, kas evoliuci-jai kaip tik būdinga (plg. Paškus I, 2, 68: evoliucinis "procesas nėra tik esmės išskleidimas, bet jos pakaiti-mas"). Nes, kintant esmė, žmogus būtų ne tikslas pats sau, o tikslai prie-monė kažkam kitam. Tokiu atveju teisus būtų Fr. Nietzsche, sakydamas: "Kas yra beždionė žmogus? Pajuo-ka arba skausminga gėda. Taip ly-giai turi būti ir žmogus antžmogui: pajuo-ka arba skausminga gėda" (Also sprach Zarathustra, I, 3). Teilhardas irgi daug kalba apie antžmogį ir antžmogiskumą. Kas tad yra šis jo antžmogis: evoliuci-jos pasiekto tikslo pilnatvė ar šio tikslo peržengimas? Jei pilnatvė, tai tuomet nėra evoliucijos, kaip jos nėra ne kūdikui, žengiant ligi su-augusios asmenybės. Jei peržengi-mas, tai tuomet nėra žmogaus kaip tikslo, nes čia paliekama užnugary-jė visa, kas pasiekta. Tuomet da-bartinis žmogus, palyginus jį su at-aities antžmogiu, išnirsiančiu po milijonų metų, atrods tik kaip pa-juo-ka arba skausminga gėda. — Bet ar iš tikro noosferos kitimas eina antžmogio kryptimi? Kitaip tariant, ar noosfera kaip kultūrinis laimė-jimų visetas tobulina žmogiskąjį asmenį?

Viename laiške (1929.8.23) Teilhardas rašo: "Dvasia gali būti at-baigta tiksliai asmenybėje arba hiper-asmenybėje" (Zanta, 94). Tai tik-

Kertinė paraštė

Atkelta iš 1 psl.

niekaip negali suprasti, kodėl au-torius taip daro. Kam čia tos mergaitės, tie vaikai ir tos reko-lekcijos.

Tik antroje epizodo pusėje, kai prisiklausai ligitinės kavinėje kliaukusių vyrų pliaukšų apie lytinius ir gimdymo dalykus, per-traukiamus ne mažiau nevyku-sių mokslų sapaliojimų apie tuos pačius dalykus, pradėti ma-nyti, kad autoriaus tikslas ir yra buvęs parodyti, kaip užterštas yra pats vertingasis ir pats reikš-mingasis kiekvieno mūsų kilmės šaltinis, tas žmogaus gyvenimo tarpas, kuris prasideda nuo lyti-nio tėvo ir motinos santykio iki žmogaus išėjimo iš motinos iš-čių. Vyrų rekolencijos pajūrio bažnytelėje tik dabar pasirodo reikalingos, kai skaitytojas yra pakankamai išvargęs su vad. "vyriškoms" kalbomis.

Čia jau būtų laikas prijungti ir kalėdinį mąstymą. Kadaise man teko skaityti Jurgio Savickio rašinį (rodos jį spausdinti) apie tai, kaip jis kartą sunkiausiais žiemos keliais vyko namon, kad suskubtų į Kūčias. Kai aš skai-čiau šį rašinį, prieš kokius 25 me-tus, mano reakcija į jį buvo ga-na šalta. Aš galvoju, kodėl šis rašytojas taip jaudinasi ir neven-gia net mirtinų pavojų, kad su-skubtų namon į Kūčias. Ar tai yra iš tikrųjų taip svarbu?

Bet dabar, kai aš mąstau apie tą rašinį, šis man atrodo kitoje šviesoje. Kai mes turime prieš akis begalinį žmogaus kilmės šaltinio užteršimą, kurio mes net nenorime pastebėti ir nesi-stengiam apvalyti, tai Kristaus gimimas iš moters, pereinant natūralius augimo tarpsnius moti-nos iščioje, yra ne tik teologi-

rai teisinga pastaba. Klausdami, kiek noosferos evoliucija tobulina atskirą asmenį, mes iš tikro klausiame, kiek noosfera sugeba pada-ryti jį asmenybę. Bet štai, čia kaip tik ir atsidauijame į didžiulę sun-kenybę, kurią yra numatę ir pats Teilhardas. Pastebėjęs, kad dvasios atbaigimas glūdis asmenybėje, jis nuosekliai teigia, esą "pagrindinė veiklos problema išsiesmė asmen- jimu" (Zanta, t. p.). Betgi čia pat jis klausia: "Kaip galima gelbėti in-dividualią žmogiskąją asmenybę?"

(t. p.). Savo ruožtu nustebe mes irgi klausiamo: Kodėl gelbėti? Kas jai graso? Atsiminę tačiau, kad noosferos išsivystymas antžmogiskumo linkui vyksta vienijimosi būdu ir kad šis vienijimasis yra kažkoks nuolatinis spaudimas, tuot pat su-prantame Teilhardo klausimą: indi-viduali žmogaus asmenybė yra gra-soma pačios noosferos. Sutotalintoje ateities žmonijoje asmenybė tyko pavojus virsti šio totalizmo regimybė. Pats Teilhardas rašo, kad "žė-mė dengiasi ne tik milijardais mas-tančių dalelių, bet ir gaubiasi viena vieninga mąstančia apmova, sudarydama vieną vienintelę visuotinės (sidérale) apimties mąstymo atomą. Mąstančios individų gausy-bės renkasi vienos vienintelės, vien-balsės sąmonės akte ir stiprėja" (Lex II, 205). Ar iš tikro stiprėja? Pats Teilhardas sako: "Noosfera

(Nukelta į 3 pusl.)

nė bet ir humanistinė tema. Ir Savickio jaudinimasis, kad jis ga-li nebūti kartu su visais kitais savo šeimoj, kai yra švenčiamas pagerbimas, man pradeda dary-tis suprantamu. Aš pradėdau su-prasti, kad, kai aš pirmąsyk skai-čiau tą rašinį, aš buvau greičiau panašus į Kafką, kuris beviltskai ieško, niekur neradamas, kur yra žmogaus kaltės apraiškos.

O šiandien aš esu nepatenkin-tas, kad dvasingai nusiteikę lie-tuviai iš "Sveika Marija" maldos išmetė žodį iščios. Jie sako: "Tavo sūnus Jėzus", o seniau mes sa-kėme: "tavo iščių vaisius Jėzus". Tik tai sakdami, mes nesupra-tom, kaip daug teologinio ir hu-manistinio turinio mes pasakė-me. Pirmųjų amžių krikščionys ne tik nesivaržė šio natūralizmo, bet jį net pabrėžė. Taip garsia-me, iki šiai dienai naudojamame, himne, "Te Deum laudamus" jie sakė Dievui: "Kad prisimtum emogų, tu nepasibaisėjai merge-lės iščių". V. Bgd.

PR 8-3229

DR. ANNA BALIUNAS

2858 West 63rd Street

AKTŲ, AUSŲ, NOSIES IR

GERKLES LIGOS

Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS

DR. FANG C. LU

Akusierija ir moterų ligos

Ginekologinė chirurgija

6449 So. Pulaski Road (Crawford

Medical Building) Tel. LU 5-6446

3007 W. 83 Pl, Justice, IL, 599-0500

Pirmia ligitus pagal susitarimą.

Jei neatliepia, skambinti 371-8012

DR. C. K. BOBELIS

INKSTŲ IR ŠLAPUMO TAKŲ

CHIRURGIJA

Tel. — 695-0533

FOX VALLEY MEDICAL CENTER

860 Summit Street

Route 58 — Elgin, Illinois

Tel. ofiso HE 4-5849, rez. 388-2233

DR. PETER T. BRAZIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

2434 West 71st Street

Val. pirm. ketv. 1 iki 7 popiet.

antradi., penkt., 1-5 treči. ir šešt. tik

susitarus.

Dr. Ant. Rudoko kabinetą perėmė

DR. EDMUND E. CIARA

OPTOMETRISTAS

2709 West 51st Street

TEL. GR 6-2400

Val. pagal susitarimą: pirmadi. ir

ketv. 1-4 ir 7-9; antradi. ir penkt.

adi. 10-4, šeštadi. 10-3 val.

Ofs. tel. 735-4477 Rez. PR 8-6966

DR. E. DECKYS

GYDYTOJA IR CHIRURGE

Specialybė — Nervų ir

Emocinės Ligos

CRAWFORD MEDICAL BUILDING

6449 So. Pulaski Road

Valandos pagal susitarimą

Rezid. Tel. — GI 8-0873

DR. W. M. EISIN-EISINAS

AKUSIERIJA IR MOTERŲ LIGOS

GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA

6152 So. Kedzie Ave., WA 5-2670

Valandos pagal susitarimą. Jei ne-

atliepia, skambinti: MI 3-0001.

Tel. — BE 3-5893

DR. A. B. GLEVECKAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

Specialybė Akių Ligos

3907 West 103rd Street

Valandos pagal susitarimą

Ofiso telefon. PR 8-2220

DR. JANINA JAKŠEVIČIUS

JOKSA

VAIKŲ LIGOS

2656 West 63rd Street

Pirmadi., antradi., ketvirtadi. ir penkt.

adi. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8

val. vak., šeštadi. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. tel. 7-6000 Rez. GA 3-7278

DR. A. JENKINS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

3844 West 63rd Street

Val.: kasdien nuo 1-4 p. p. ir

6 iki 8 val. Trečiadi. ir šeštadi. uždaryta

DR. K. A. V. JUCAS

Board Eligible

American Board of Dermatology

SPECIALYBĖ ODOŠ LIGOS

IR CHIRURGIJA

6324 North Milwaukee Avenue

Tel. 763-3310 266-8668

Visi telefonai 652-1381

DR. F. V. KAUNAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

1407 So. 49th Court, Cicero

Val. kasdien 10.12 ir 4-7 Trečiadi. ir

šeštadi. tik susitarus.

Tel. ofiso ir buto OLYMPIC 2-4159

DR. P. KISIELIUS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

1443 So. 50th Avenue, Cicero

Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak.

Išskyrus trečiadienius.

Šeštadieniai 12 iki 4 val. popiet

Tel. RELiance 5-1811

DR. WALTER J. KIRSTUK

(Lietuvius gydytojas)

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

3925 West 59th Street

Val.: pirmadi., antradi., ketvirtadi. ir

penktadi. nuo 12-4 val. p. p. 6-8

val. vak. šeštadi. 12-2 val. p. p. o

trečiadi. uždaryta

DR. NINA KRAUCEL

KRAUCELIONAITĖ

AKUSIERIJA IR MOTERŲ LIGOS

6132 So. Kedzie Avenue

Tel. WA 5-2670, neatliepus skam

binti 1471-0225. Valandos pagal sus

tarimą

DR. IRENA KURAS

GYDYTOJA IR CHIRURGE

KEDIKIŲ IR VAIKŲ LIGŲ

SPECIALISTĖ

MEDICAL BUILDING

7156 South Western Avenue

Valandos: Kasdien nuo 10 v. ryto iki

8 v. popiet. Trečiadi. ir šeštadi. nuo

10 v. ryto iki 1 v. popiet.

Ofiso telefon. RE 7-1168

Rezid. telefon. — 239-2919

Ofiso HE 4-1818. Rez. PR 6-9801

DR. J. MEŠKAUSKAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS

2454 West 71st Street

(71-os ir Campbell Ave. kampas)

Laisnaisi ofisai

uždarytas

DR. FRANK PLEČKAS

OPTOMETRISTAS

Kalba lietuviškai

Šimtmetis nuo arkiv. Juozo Skvirecko gimimo

Šiame lygiai šimtas metų nuo pirmojo Lietuvos bažnytinės provincijos metropolito, Kauno arkivyskupo Juozo Skvirecko gimimo. Šitas šimtmetis į Lietuvos istoriją įeis kaip tautinio ir religinio atbudimo, herojiškų tautos kovų, įtempto kūrybinio darbo, kilnių pasiryžimų ir tragiškų išgyvenimų šimtmetis. Šio šimtmečio lietuvių tautos istorijoje ir arkivyskupo Juozo Skvirecko asmenybė užima svarbią vietą.

Arkivyskupas Skvireckas mirė prieš 14 metų svetimame rašte, tremtyje, nuosaliame Austrijos miestelyje Zame. Čia jis yra laikinai palaidotas, kol, atsivėrus kelią į tėvynę, galės į ją su grįžti bent karste.

Juozapas Skvireckas gimė 1873 metų rugsėjo 18 d. Pumpėnų parapijoje, Aukštaitijoje, gausioje mažžemio ūkininko — puodžiaus šeimoje. Mokėsi Panevėžio gimnazijoje, dažnai kitiems duodamas pagalbinės pamokas ir taip pats užsidirbdamas pragyvenimui. Baigęs gimnaziją su pagyrimu, 1892 metais įstojo į Kauno kunigų seminariją. Čia pradėjo bresti didysis Juozapas Skvireckas pasiryžimas duoti lietuvių tautai Šv. Raštą gimtąja kalba. Tuo tikslu jaunasis teologas nuolat gilino lietuvių kalbos žinojimą, dalyvaudamas lietuvių studentų būrelio veikime ir rašydamas straipsnius ir slapčius lietuvių laikraščius.

Kaip gabus studentas, Skvireckas po kelerių metų buvo išsiųstas į Petrapilio dvasinę akademiją, kurią baigė magistro laipsniu. Kunigų buvo išvėntintas 1899 metais. Nuo 1901 metų per išitus 35 —kerius metus Skvireckas dėstė Šventąjį Raštą Kauno kunigų seminarijoje, o vėliau Teologijos — filosofijos fakultete.

1919 metais paskirtas Žemaičių vyskupu pagalbininku, šalia ganytojinio darbo visuomet rasdavo laiko ir Šv. Rašto tolimesnėms studijoms ir jo vertimui lietuvių kalba.

Kai 1926 metais popiežius Pijus XI įsteigė nepriklausomą Lietuvos bažnytinę provinciją, Juozapui Skvireckui buvo patikėtos pirmojo Lietuvos bažnytinės provincijos vadovo arkivyskupo metropolito pareigos.

Istorinė nuotrauka Eucharistinio kongreso metu Švėksnoje 1933 m. liepos mėn. 23-25 d. Iš kairės į dešinę: prel. Rapolas Kuodis, prel. Vincentas Borisevičius (vėliau vyskupas kankinys), vysk. Kazimieras Paltaukaitis, vysk. Justinas Staigaitis, arkivyskupas Juozapas Skvireckas, vysk. Antanas Karosas, prel. Kazimieras Saulys, prel. J. Narjaukas ir kt.

minarijoje, o vėliau Teologijos — filosofijos fakultete.

1919 metais paskirtas Žemaičių vyskupu pagalbininku, šalia ganytojinio darbo visuomet rasdavo laiko ir Šv. Rašto tolimesnėms studijoms ir jo vertimui lietuvių kalba.

Kai 1926 metais popiežius Pijus XI įsteigė nepriklausomą Lietuvos bažnytinę provinciją, Juozapui Skvireckui buvo patikėtos pirmojo Lietuvos bažnytinės provincijos vadovo arkivyskupo metropolito pareigos.

Arkivyskupas Skvireckas labai skaudžiai išgyveno abi Lietuvos okupacijas ir su jomis susijusias lietuvių tautos nelaimes. Kai prasidėjo tautos persekiojimas, skriaudimas, pagrindinių jos teisių bei laisvių slopinimas, arkivyskupas Skvireckas reaguodavo drąsiais memorandumais, pasakydamas tiesą į akis net tiems, kurie po kojomis buvo pamynę bet kokią žmoniškumą. Skaudžiausias smūgis arkivyskupo metropolito širdžiai buvo masinės Lietuvos gyventojų deportacijos, prasidėjusios 1941 metų birželio 14 d.

Su ta pačia drąsa ir ryžtingu-

tuvių tautos nelaimes. Kai prasidėjo tautos persekiojimas, skriaudimas, pagrindinių jos teisių bei laisvių slopinimas, arkivyskupas Skvireckas reaguodavo drąsiais memorandumais, pasakydamas tiesą į akis net tiems, kurie po kojomis buvo pamynę bet kokią žmoniškumą. Skaudžiausias smūgis arkivyskupo metropolito širdžiai buvo masinės Lietuvos gyventojų deportacijos, prasidėjusios 1941 metų birželio 14 d.

Su ta pačia drąsa ir ryžtingu-

tuvių tautos nelaimes. Kai prasidėjo tautos persekiojimas, skriaudimas, pagrindinių jos teisių bei laisvių slopinimas, arkivyskupas Skvireckas reaguodavo drąsiais memorandumais, pasakydamas tiesą į akis net tiems, kurie po kojomis buvo pamynę bet kokią žmoniškumą. Skaudžiausias smūgis arkivyskupo metropolito širdžiai buvo masinės Lietuvos gyventojų deportacijos, prasidėjusios 1941 metų birželio 14 d.

Su ta pačia drąsa ir ryžtingu-

Su ta pačia drąsa ir ryžtingu-

mu arkivyskupas Skvireckas kovojo vokiečių okupacijos metais. Dėl to 1944 metų vasarą pats arkivyskupas pasitraukė į tolimą Austriją. Gyvendamas tremtyje, arkivyskupas Skvireckas nesiliovė tamavęs lietuvių tautai. Jis viso pasaulio vyskopus informavo apie padėtį Lietuvoje, rūpinosi užsienio lietuvių dvasiniais reikalais, rašydamas jiems ganytojiškus laiškus, stiprindamas jų viltį ir pasitikėjimą Dievo Apvaizda.

Visą nepaprastai sudėtingą ir atsakingą ganytojo darbą arkivyskupas atliko su nepajudinamu ramumu, apgalvojimu ir genialiu aiškumu. Nepaisydamas jokių kliūčių, jis ištesėjo savo pasiryžime duoti lietuvių tautai pilną Šventojo Rašto vertimą. Pakartotinomis laidomis jis buvo išleistas nepriklausomoje Lietuvoje ir vėliau užsienyje. Koks milžiniškas tai darbas, liudija šie dideli tomai, kiekvienas maždaug po 800 puslapių. Veik 5.000 puslapių paties arkivyskupo ranka ar mašinėlė parašytų, dešimtimis kartų skaitytų, taistytų, dailintų. Iki pat paskutinių savo gyvenimo dienų arkivyskupas Skvireckas su herojiška meile ir pasiaukojimu ilgiausias valandas išsėdėdavo, dar vis tobulindamas vertimo kalbą ir rengdamas komentarus naujam Šv. Rašto leidimui.

I lietuvių tautos istoriją šalia kitų didžiųjų Lietuvos vyskupų arkivyskupas Skvireckas įeina kaip Šventojo Rašto vertėjas, skaudžiausių bandymų metais į tautos rankas įdavęs pilną visų Dievo įkvėptųjų Šventojo Rašto knygų vertimą.

Kzl.

Evoliucija ir istorija

(Atkelta iš 2 pusl.)

stengiasi virsti viena vienintele uždara sistema, kurioje kiekvienas pradams (element) pats sau tą patį regi, jaučia, trokšta ir kenčia kaip ir visi kiti kartu. Tai darnus sąmonės kolektyvas arba savotiška antšamone" (t. p.). Bet ar šioje "darnoje" nepranyksta asmuo kaip vienkartinis ir nelygstamas? Ar žmogus iš viso gali būti asmenybė, jei jis tą patį regi ir jaučia, to paties trokšta ir tą patį kenčia, kaip ir visi kiti? Dalintis kitų rūpesčiais bei vargais dar nereikia regėti, jausti ir trokšti, kaip ir kiti. Betgi Teilhardas asmens įjungimą į aną antšamone ir tuo pačiu suvienodinimą tiek stipriai pabrėžia, jog net jam pačiam darosi neįmanoma: tai rodo aukščiau minėtas jo klausimas, kaip gelbėti individualią žmogaus asmenybę. Anos vienos antšamonės jis bijo, ir sykiu jos ilgisi, o tuo pačiu ir glaudžia į ją individualų žmogų ligi jo nureikšminimo: "Juo ilgiau aš gyvenu, rašo jis (1923.10.23), juo labiau man atrodo, kad individualūs įvykiai neturi reikšmės, o tik-tai atsidėjimas kažkam didesniam, negu mes", — šitaip jis mėgina guosti savo bičiulį Breuil, patyręs jo motinos mirtį (Geheimnis, 66). Individualizmui, kurį jis laiko 19 šimtmečio atgyvena (plg. Entstellung, 100), nugalėti Teilhardas siūlo "pirštį žmogui visumos didybė (kodėl ne asmenybės didybė, Mc.), atskleisti nedvejant didingumą srovės, kuriai priklausome" (Werke V, 114). Nes "nedrausmingai palaidų mąstančių monadų minia laikyti gyvastingo darbo tarnyboje yra tik viena priemonė, būtent: visumos aistra teikti pirmenybės prieš pradinį egoizmą, kas praktiškai reiškia didinti jai (anai miniai, Mc.) bendrosios evoliucijos sąmonę" (Werke V, 115). Teilhardui visuma stovi aukščiau už žmo-

gaus asmenį, kurio vienkartiškumo bei absoliutaus vertingumo, atrodo, jis niekad nėra supratęs: "Kad ir kaip ji būtų vertinga, žmogiškoji monada lieka gyvastingai palenkta dėsniui, kuris visus pradus — ligi jos pačios — įpareigojo saugoti ir stumti priekin visumą, atsisakant savęs pačios", nes žmogaus asmens vertė, pasak Teilhardo, glūdimi ne tame, kas jis jau yra, bet tame, "ko jis dar laukia iš neįvykdytos visatos" (Lex II, 24). Ir žmogaus asmens atžvilgiu prasiveržia ta pati Teilhardo pažūra ir dabartį kaip neįdomią bei nevertingą. Ir į žmogaus asmenį Teilhardas žvelgia iš ateities perspektyvos, todėl jo vertę perkelia kažkur į pabaigą, ateisiančią po milijonų metų. Asmens vertingumas kerojas ne jame pačiame, bet anoje kolektyvinėje sąmonėje, kurioje jis kažkada dalyvausias.

Bet kaip tik šis asmens įglaudimas į noosferos vienybę kelia rūpesčio ir pačiam Teilhardui. Būdamas Kinijoje, jis apžvelgia iš tolo ("tarsi nuo Sirijaus žvaigždės", rašo jis 1941.V.5) "kovą tarp neišvengiamo žemės kolektyvėjimo ir asmenėjimo vertės, kuri irgi būtinai turi išdygti ir augti" (Pilger, 61). Kolektyvėjimas ir individualėjimas nėra Teilhardui "du prieštaraujantįjį sąjūdžiai (Lex II, 22). Bet juodu nėra vienas kitam nė abejingi. "Socialinis totalizmas veda į termitų valstybę", pastebi Teilhardas (t. p.). Užtat jis ir regi sunkenybę žemės kolektyvėjimą "taip tvarkyti, jog žmogaus totalėjimas vyktų ne mechaniniu spaudimu iš viršaus, o vidine darnos bei simpatijos jėga" (t. p.). Be abejo, tai būtų idealinis išsprendimas. Tačiau argi pats Teilhardas nekalba apie vis labiau augantį žmonių skaičių, apie nuolatinių technikos stiprėjimą, apie ūkio priemonių bei gėrybių gausėjimą, kurie ankština žmogaus būvį-

(Nukelta į 4 pusl.)

Pirmasis stebuklas

Betliejuje: krikščioniškosios eros I-mieji metai

Azorinas

Azorinas (tikroji pavardė — Jose Martinez Ruiz) gimė 1873 m. birželio 8 d., mirė 1967 m. kovo 2 d. Ispanų rašytojas beletristas, dramaturgas, esejininkas ir literatūros kritikas. Būvo pradejęs studijuoti teisę, bet nukrypo į literatūrą ir rašyti pradėjo, prieš sukačdamas 20 metų.

Jis buvo pats pirmasis, kuris savo amžininkus ispanų intelektualus praminė "1898 metų generacija". Azorinas turėjo žymų vaidmenį jų tarpe.

Jo romanų intriga nepaini, bet aprašymai pasižymi patrauklumu. Jo raštai įtaigiai sukelia praecities nostalgijos jausmą. Sakoma Azoriną esant geriausiu Europos impresionizmo atstovu. Išskirtinis bruožas — sugebėjimas suvokti objektus ir juos atvaizduoti.

Jo raštų stilius pasižymi paprastumu ir preciziškumu. Bandžiusieji jį pamėgdžioti nesugebėjo prilygti Azorino ideologiniam subtilumui, gyvybingumui ir poetiniam ritmui. Vertingiausias yra jo apybraižos (essais) ir literatūrinės kritikos.

Azorinas buvo savo krašte labai gerbiamas. 1924 m. buvo vienbalsiai išrinktas Ispanijos akademijos nariu. 1947-48 m. buvo išleisti pirmieji aštuoni raštų (Obras Completas) tomai. Madrido gyventojai jo garbei suruošė mieste mitingą, o knygynai dešimt dienų laikė išstatę jo raštus.

Už kandžią komedią iš laikraštinių gyvenimų (El Clamor, 1928 m.) buvo pašalintas iš Madrido laikraštinių draugijos.

I anglų kalbą yra išversta: "Don Chuanas" (1924 m.); "Sirenos ir kitos apysakos" (1931 m.); "Ispanijos valanda" (1931 m.).

Azorino pseudonimas yra paimtas iš to paties vardo veikalų veikėjo. Tariant ir rašant jį, ispanų kalboje kirčiuojama "i".

Vertėjas

Vakaras jau brūkšta, Saulės spindulių paskutinės sruogos skverbiasi į rūšį pro siaurą langą. Viską gaubia tyla. Senis skaičiuoja monetas, esančias ant stalo. Jis turi ilgą barzdą ir įdubusias akis.

Laikas slenka. Rūsyje jau tik bebyško. Senis sudeda monetas į šiurkščią ir tvirtą skrynį, užrakina dangtį ir palengva kopia siaurais laiptais į viršų.

Senis eina vienu savo namų koridoriumi. Pamato duris atviras, tas duris, kurios turi visada būti užrakintos. Jį paima apmaudas ir dėl to pašaukia tamą. Tarnas dreba ir mumta teisinimosi žodžius. Senis ilga barzda eina savo keliu, bet staiga sustoja: pamato duonos trupinių ant vieno baldo. Jis negali tikėt savo akimis. Jiems pasiseks sužlugdyti mane, mas-to senis, jiems pasiseks sunaikinti mano nuosavybę. Kažkas ėda mano duoną ir mėtų trupinius ant mano baldų. Šįkart jo pyktis yra baisus, ir ima šaukti visa gerkle. Jo žmona, vaikai, tarnai, visi jie sukleia aplink jį, suklusę ir nusigande.

Atėjo vakarienės metas. Visi turi duoti dienos darbų apyskaitą. Laukų darbininkai pareina iš įvairių ūkio vietų. Senis ilga barzda nori žinoti viską, ką darė jo tarnai ir žemės darbininkai per kiekvieną minutę; nori žinoti, kaip leidžia jo pinigą. Ir visi šie žmonės jaučia senio akivaizdoje didžią baime.

Šįvakar piemuos negrįžo laiku. Paprastai piemuos grįžta iš ganyklų prieš sėdantis prie stalo. Piemuos gamo ožkas ir avis senio ganyklose ir, sugrįžęs namo, vakare savo kaimenę uždaro mažame aptvare. Paskum stoja prieš šeimininką dienos apyskaitos duoti.

Gerokai nekantraudamas, senis sėdasi prie stalo. Jį intriguoja piemens vėlavimas. Dalykas tikrai keistas. Senis ima rekti įniršę ant tarno, kuris pavėlavo atnešti jam sriubą — pavėlavo tik vieną minutę! Sumišęs tarnas išmeta lėkštę. Nuo to padidėja žmonos ir jo vaikų baimė. Be abejo, dėl šitos katastrofos — lėkštės iškritimo — namai skeldės nuo senio riksmo. Ir iš tikrųjų jo bausis tūžmas trunka pusę valandos.

Pagaliau piemuos pasirodo ant slenkstis. — Kas tau atsitiko? — klausia senis.

Piemuos delsia atsakyti. Laikydams skrybėlę rankose, apglumęs spoksio į senį.

— Atsitiko... nugi atsitiko... — ištare pagaliau piemuos — nieko neatsitiko.

— Kad šitaip kalbi, kas nors turėjo atsitikti — sušuko senis.

— Atsitiko... nugi atsitiko... — kartojo piemuos.

—Kvaise tu, liauši! Ar kalbėti nebemoki? Ar liežuvis netekai? Kalbėk, kalbėk! — šaukia senis, vis labiau širdydamas.

Ir va piemuos kalba drebėdamas. Nieko ne-

Gentile da Fabriano (italas)

Trys karaliai garbina gimusį Kristų (1423)

Paveikslas yra Uffizi galerijoje, Florencijoje, Italijoje

atsitiko. Tikrai nieko visą dieną. Ožkos ir avys ganėsi ganyklose, kaip visada. Ožkos ir avys dailiai rūpinojo, ganėsi kaip paprastai. Avys ir ožkos ganėsi visai tvarkingai, kaip paprastai.

Senis nekantrauja: — Betgi, idiote, ar nepradėsi kalbėti.

Piemuos kartoja vis tą patį, kad nieko neatsitiko. Nieko, tik tai kūtėje, esančioje miestelio pakraštyje — kūtė ir kuliamoji aikštė priklauso seniui — piemuos matęs keistą dalyką: matęs kūtėje žmonių.

Išgirdęs tuos žodžius, senis šokė pašoka. Nebegali susivaldyti. Eina prie piemens. ir šaukia:

— Žmonių mano kūtėje? Kūtėje, esančioje mano kuliamojoje aikštėje. Betgi... betgi ar jau nebeliko pagarbos privačiai nuosavybei? Argi jūs visi ketinate sužlugdyti mane?

Visa ta kūtė — tik keturios aplūžusios sienos. Sutrandėjusios durys lengvai atsidaro. Nedidelis langukas, įdėtas užpakalinėje sienoje, išeina į kuliamąją aikštę.

Keletas žmonių įsigavo į kūtę ir ten praleis naktį. Gal būtų, jie ten gyvena jau kelinta diena. Jo žemėje, jo šventoje nuosavybėje! Ir net nepasiprašę jo leidimo! Niekada nebūto taip iširdęs, kaip dabar. Taip, taip, visi nori jį sužlugdyti. Kažkas nepaprastai baisaus, niekada nebuvo atsitikę tokio dalyko... Todėl ryžosi pats eiti šios įžūlybės patikrinti. Senis skuba išmesti tuos valkatas iš savo kūtės.

— Kas per žmonės jie yra? — jis klausia piemenį.

— Nugi, mat... nugi, mat... — atsako piemuos — yra toks vyras ir tokia moteris.

— Vyras ir moteris? Aš jiems parodysiu! — ir senis čumpo savo skrybėlę ir lazda ir drožia kūtės link.

Naktis yra aiški ir skaidri. Žvaigždės žiba danguje. Tylu, kad nė krepšt negirdėti. Senis eina pats vienas. Nervingai bakst pabakst smagčioja žemę lazda. Štai prieina kūtė. Durnys uždaros. Senis sustoja valandėlę, o paskum iš lėto žengia prie langelio. Viduje regi skaitų žibėjimą.

Senis žvelgia į vidų ir aiškeli. Staigmena paraižuoja jo judesius, Bežiūrint staigmena (Nukelta į 4 pusl.)

Evoliucija ir istorija

(Atkelta iš 3 pusl.)

mo erdvę ir spaudžia žmones viena prie kito? O jei taip, tai anas Teilhardo bijomas „mechaninis spaudimas“ ne tik kad yra neišvengiamas, bet, istorijai riedant, darosi vis stipresnis, toli pralenkdamas vidinę darną bei simpatiją. Iš mechaninio gi spaudimo gema „termity valstybė“, o „termity valstybėje“ žlunga bet koks asmenėjimas. „Termity valstybėje“ dvasia negali pasiekti asmenybės subrendimo ir todėl negali būti nė atbaigta.

Teigti tad, kaip tai daro Teilhardas, pastūmęs į šalį savo paties abejonę, esą „vienijimas asmenina“ (Lex II, 109), reiškia užmerkti akis prieš „termity valstybės“ įtaką žmogui. Tai reiškia būti optimistu, tačiau ne realistu. Noosfera — tai plaukia iš paties Teilhardo sampratos — yra dvasinis kardas: ji gali asmenį išugdyti ligi asmenybės, bet ji gali jį ir sužlugdyti, padarydama jį anuo Orwelio minimu „neasmeniu — unperson“. Galima lygia teise teigti, kad vienijimas nuasmenina. Bet kur tada yra asmens tobulėjimas kaip dėsnių, būtinas noosferai, jei norime jos tapsmą laikyti evoliucija, vadinasi, žmogaus kilmę aukštin arba pažangą pačiame savyje? Dviveidis... (ambivalent) tapsmas niekad nėra ir negali būti evoliucija. Jeigu Teilhardas pažangą vadina „samonės kilmę“ (montre de conscience) (Lex I, 318), tai subjektyvia prasme taip lygiai galima kalbėti apie pažangą, vadinasi, samonės kilmę kaip ir apie atžangą, vadinasi, samonės smukimą. Požmogio grėsmė nėra nė kiek mažesnė, negu antžmogio vilnis. O jei kuris nors tapsmas yra atviras tokiom priešingom galimybėm, tai jis gali būti vadinamas evoliucija tik metaforiškai.

4

Tačiau gal noosfera daro pažangą objektyvia prasme kaip kultūrinį gėrybių visetą? Teilhardas ti-

ki ji tai nepajudinamai. G. Crespy net pastebi, kad „evoliucija Teilhardui neturėtų nė menkiausios reikšmės, jeigu ji nebūtų pažanga arba eiga vis tolyn Omegos taško link“ (Crespy, 309). Todėl Teilhardas ir rašo Begouën šeimai (1941. I.11): „AS jaučiuos tvirtai pasiryžęs visomis man prieinamomis priemonėmis ginti pažangos (kolektyvinės ir asmenybės ugdančios) idėją bei tikrovę ir statyti ją priešais bet kokį religinį ar pasaulinį pesimizmą“ (Pilger, 54). Ir kitoje vietoje: „AS nesugriauamai tikiu pažangą ir laikau tuos, kurie ją neigia kenksmingais eretikais“ (Zanta, 65). Iš kitos tačiau pusės Teilhardas prileidžia, kad noosferoje „blogis auga kartu su gėriu“ ir pabaigoje „pasiekia savo viršūnę“ (Mensch, 284); kad „žmonijos išvystytos jėgos veikia priešingai viena kitai“ (Mensch, 285); kad žmonija galop atsiduria prieš dilemą: „atmesti Omegą ar priimti“ ir kad tuo būdu „gali kilti sankirtis“, kuris noosferą „skelbia į dvi dalis“ (t. p.). Tokiu atveju „mąstymas žemėje niekad netaptų vieningas pats su savimi“, o „visuotinė meilė gaivintų bei ryškintų tik noosferos dalelę“ (t. p.). Tai būtų „vidinė samonės schizma“ (t. p.). Užtat Teilhardas nė neneigia, kad „sintezė pačia savo prigimtimi slepia savyje riziką“ (Entstehung, 125). Nuosekliai tad nors „žemės spaudimas mus ir nori įterpti į ultra-žmogiskumo tapsmą, tai tas dar anaipol nereikšmingas, kad šis ultra-žmogiskumas iš tikro ir pasiekęs. Tam nėra jokio laido“ (t. p.). Laisvės veiksnys, kuris istorijoje yra juk lemiantis, sudaro, pasak Teilhardo, „gyvenimui grėsmę iš vidaus“ (Entstehung, 127).

Bet jeigu taip, tai kokios prigimties yra tasai veiksmas, kuris šiom abiem galimybėm yra atviras? Juk jeigu istorija yra skilimas, jeigu joje auga tiek gėris, tiek blogis, jeigu Dievo atvilgiu žmonija taria galutinį „taip ar ne“ (Werke V, 401), tai galima optimistiškai tik-

tis, kad gėris galų gale laimės (tai tvirtina ne tik Teilhardas, bet ir Krikščionybė), bet negalima šio dviveidžio vyksmo laikyti evoliucija. Nes kaipgi evoliucija, būdama iš esmės kryptinga (orthogenezė), galėtų kildinti dvi vienas kitą neigiančias pasekmes? Kaip noosferos vyksmas subjektyviai yra dviveidis, taip lygiai dviveidis jis yra ir objektyviai. Kaip noosfera gali žmogų padaryti asmenybe, bet gali jį ir nuasmeninti, taip lygiai ta pati noosfera gali kultūrinę kūrybą pasukti tiek gėrio, tiek blogio kryptimi, tiek artyn į Omegą, tiek tolyn nuo jos. Kultūra kaip noosferos objektyvinis turinys nenusilenkia evoliucijai, nes jis yra laisvės padaras. O kur pasirodo laisvė, ten nyksta evoliucija: evoliucija ir laisvė išskiria viena kitą. Juk net ir Teilhardas, kaip sakėme, pripažįsta, kad „niekas negali mūsų priversti lošti toliau“ (Mensch, 221). Laisvės kaip istorinio veiksnio akivaizdoje evoliucija netenka kosminio dėsnių prigimties. Žmonijos istorija yra vyksmas, tiesa, neinas ratu, kaip gamtos vyksmas, tačiau neinas nė nuolatinės pažangos linija. Tai laisvės vyksmas, todėl laisvės, neapkaiciuojamas ir pilnas staigmenų. Kas kalba apie jo ateitį, piešdamas jo vaizdą mokslo vardu, tas iš tikro pranašystę paverčia prognoze.

Štai kodėl ir kultūros pažanga istorijos eigoje yra dviprasmiš. Neabejotinai žengia priekin tik gamtos mokslai ir iš jų kylanti technika, kadangi jie vis labiau skverbiasi į gamtos sąrangą, valdomą būtinybės ir todėl galimą suimti į tam tikras formules bei šias formules krauti kaip mūsų laimėjimą kosmo atvilgiu. Čia iš tikro, kaip teigia Teilhardas, tiesa auga. Bet ten, kur pradėda dvasios pasaulis, pažanga virsta labai neaiškia problema. Sakysime: filosofijai pažanga yra iš viso svetima sąvoka, nes kiekvienas originalus filosofas pradeda iš pradžių. Jokie nuolat augančių statinių, kurių pylete po pyletės neatsiranda mąstytojai, kaip tai daro gamtininkai gamtos mokslų atvilgiu, filosofijoje nėra ir negali būti. Kiti dvasios mokslai dalinasi pažan-

ga bei nepažanga tiek, kiek jie savo metodu glaudžiasi arba daugiau prie gamtos mokslų (tyrinėjimas) arba daugiau prie filosofijos (interpretacija).

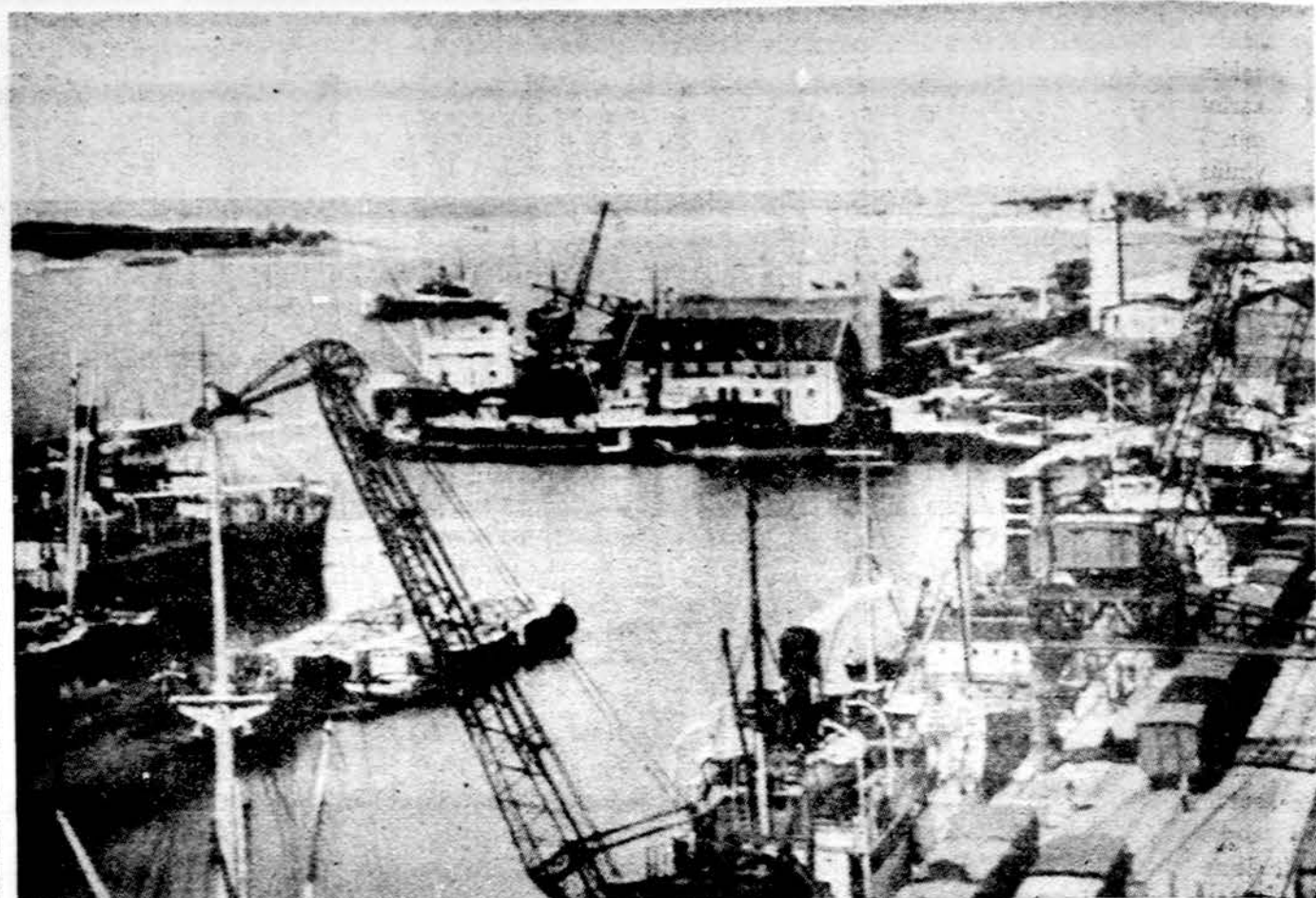
Menui, kaip ir filosofijai, pažanga yra taip pat svetima, nes kiekvienas tikras jo kūrėjas yra originalus, vadinasi, pradinis pats savyje. Menas, kaip ir filosofija, dažniausiai kyla kaip priešingybė tam, kas yra buvę anksčiau. Šios dvi žmogiskosios kūrybos sritys visados stengiasi būti pradžia, todėl jos nėra ir negali būti kilimas aukštin, kaip to reikalauja evoliucinis vyksmas. Mene tobulėja tik priemonės, pasisavintos iš technikos; tačiau jos neturi esminės įtakos meno kūrinio vertei: Rodinas nėra nei Praxitelio pratęsimas, nei jo peržengimas, nors Rodinui, be abejo, buvo žymiai lengviau apdoroti marmurą, negu Praxitelio. Be to, istorijoje mes turime nevieną tarpsnį, kai menas smunka, netekdamas kūrybinio pobūdžio; smunka ne dėl techninių priemonių, o dėl originalumo stokos. Kalbėti tad apie kažkokį būsimą „antžmogiską meną“ reiškia iš tikro svaigioti.

Apie meilės augimą, kurį Teilhardas tiek pabrėžia, negalima kalbėti jau todėl, kad, kaip teisingai pastebi P. Smulders, „ši galia yra neapčiuopiama“, vadinasi, negalima jokių mastu išmatuoti (Smulders, 293-94). Žmonija įsigyja galimybių mylėti, bet kartu įsigyja jų ir nekęsti. O kas atskirs, kur yra meilė ir kur savimeilė? Jokie viršiniai darbai — tegu jie būtų ir labai karitatyviniai ar teisingi — šio skirtumo neparo. Be to, Teilhardas teisingai pastebi, kad „meilė miršta, susidūrus su neasmeniniu bei anoniminiu pradū“ (Lex II, 104), kadangi „anoniminiam skaičiui negalima savęs atiduoti“ (Lex II, 51). Kas gi tačiau galėtų neigti, kad istorijos eigoje kaip tik daugėja anoniminių vienetų? Teilhardo skelbiama žemės planetizacija kuria visuotinį anoniminį vienetą ir tuo būdu daro didžiausius pavojumus meilei. Manyti, kad susivienijusi žmonija taps meilės bendruomene, reiškia pamiršti, kad meilė yra atsivėrimas ne anoniminiui, o artimui kaip manajam Tu. Caro laikų rusų tikintieji reikalavo patriarcho todėl, kad Šventojo Sinodo negalima mylėti. Tai buvo instinktyvi didelės tiesos išraiška. Šiandieninis demokratėjimo vyksmas yra ryškus šios tiesos patvirtinimas: galima mylėti kleboną, bet negalima mylėti parapijos komiteto. Tai tinka visom plotmėm ir visiem gyvenimo laipsniam.

Tuo baigiam šių laiškų eilę. Pusę jų skyrimė evoliucijos klausimui, kaip ji Teilhardas yra kėles bei reiškes. Atidžiau šį klausimą pasiklaide, pastebėjome, kad: 1. evoliucija, kaip gamtamokslis duomuo, tebėra darbo hipotezė, nepribrendusi nei filosofiniam, nei teologiniam apmąstymui; 2. jeigu ji ir yra buvusi žemės praeityje, tai jos nebėra žemės dabartyje: gamtinis kosmas kilimo aukštin prasme nebeišvysto: jo vyksmas eina ratu; 3. žmonijos istorijos negalime laikyti buvusios kosmo evoliucijos nauju tarpsniu, nes istorija yra laisvės vyksmas, todėl dviveidis, neturinti vienos krypties ir dvasinėje srityje nedaranti vienaprasmės pažangos, kadangi „tikroji pažanga, pasak paties Teilhardo, glūdi, ne kokiuose nors medžiaginiuose kūriniuose, o sielose, anose tikrose kibirkštys, kuriose telkiasi pasaulio ugnis“ (Lex II, 378). Tuo tarpu sielų pažanga laiko eigoje yra tokia trapi, jog čia šventasis gali tapti didžiausiu nusidėjėliu ir didžiausias nusidėjėlis — šventuoju. Tik mirtis užantspaudoja sielų apsisprendimą. Istorijoje gi kiekvienas pradėdamas iš naujo. Čia nėra jokios radialinės energijos, kuri mus gimimu pakeltų į tą ar kitą antžmogiskumo laipsnį. Antžmogio sąvoka, būtina evoliucijai žmonijos istorijoje, yra pats didžiausias antropologinis klaidkelis naujųjų laikų mąstyme bei veikime, vis tiek ar jis būtų skelbiamas Fr. Nietzschės ar Teilhard de Chard.

(Pabaiga)

Išvertė S. Kalvaitis

Klaipėdos uostas Lietuvos nepriklausomybės metais

KLAIPĖDOS SUKILIMAS

Trumpa istorinė įvykių ir karinių veiksmų apžvalga

Kazys Ališauskas

(Tėsinys iš praėjusio šeštad.)

Sygio metu pagrindinėje voroje priekinę saugą sudarė pėstininkai, veliau juos pakeitė raiteliai. Išėjo ir K. Labutis, raitelių vadas, turįs didelį patyrimą žvalgybos srityje. Prijojus Dangės upės tiltą prie Paupio (Bachmatų) dvaro, iš anapus Dangės upės į raitelius freistatininkai paleido stiprią kulkosvaidžių ir šautuvų ugnį. K. Labutis pasuko joti atgal ir atsuoliavo prie savųjų. Pėstininkai, kurie buvo atsilikę nuo raitelių per pusę kilometro ar daugiau, tuoj sugulė žemėje. Atvykęs K. Labutis tuoj rašė portavo vadui J. Budriui, kad freistatininkų pozicijos yra anapus

Dangės upės, iš ten buvo šaudoma. Voros žygis sustojo, nepalėdęs nė vieno šūvio. Ten pat vietoje, ant plento, J. Budrys, pasitaręs su savo štabu ir mjr. J. Išlinsku, įsakė apsupti Klaipėdos miestą. Pavakareje mjr. J. Išlinskas sudarė pusiau žiedą aplink Klaipėdos miestą.

Kaip Petinė su freistatininkais gynėsi

Prefektas Petinė sausio 10 d. anksti rytą sužinojo, kad sukilėliai perėjo sieną. Tuoj pasiūkė batalioną vadą majorą Thibaut ir įsakė pasiruošti ginti miestą. Mjr. Thibaut žinon perėjo ir Klaipėdos

miesto policija, kuri kariuotė mēno-rejo, bet buvo priversta įsakymui paklusti. Batalione buvo apie 200 karių ir Klaipėdos policijoje apie 250 vyrų, viso apie 450 vyrų. Sukilėlių buvo apie 500. Tad pastarieji turėjo mažą jėgų persvarą. Mjr. Thibaut vidudienyje sušaukė karininkus ir policijos vadus, įsakė paruošti amuniciją, maisto atsargas, šilumą ir dalinius kovai. Apie sukilėlius pranešė tik tiek, kad ginkluoti būriai įsiveržė į kraštą. Daugiau nieko nesakė, nes ir nežinojo. Karininkai (kurių buvo ne daug — 3 ar 5) ir policijos vadai išskirstė, ir tuoj aliarmavo savo

(Nukelta 15 pusl.)

PIRMASIS STEBUKLAS

pakeičia nuostaba, o po nuostabos apima apstulbimas. Išikabina į sieną; kvėpuoja pūskuodamas. Niekada nebuvo matęs to, ką regį dabar. Niekada žmogaus akis nebuvo stebėjusi to, ką jis stebi dabar. Jis negali savo akių atplėšti nuo kūtės vidaus.

Slenka minutės, bėga valandos nepastebimai. Reginys yra nuostabus, žavus. Kiek laiko jau praėjo? Kaip matuoti laiką šalia tokio neapsakomo reginio? Senis jaučia, kad praslinko daug valandų, daug dienų, daug metų... Laikas yra be reikšmės šalia šito stebuklo, unikalaus pasaulyje.

Senis palengva grįžta į namus. Nesiskubina atidaryti jam durų, bet nieko nesako. Namuose tarnaitei iškrenta žvakė, kai ji eina švitindama jam kelią, bet nė žodžio nepasako priekaišto. Nulėdęs galvą, eina koridoriais kaip vaiduoklis. Jo žmona, kuri buvo menėje, užkliuvo ir apvertė kažin kokį baldą, kuris sudaužė kelias statulėles. Senis nieko nesako. Staigmena nustebina žmoną. Senio nuolankumas stebina visus. Tylėdamas sėdasi į kėdę ir nuleidžia galvą ant krūtinės. Ilgai medituoja. Vėliau pašaukia jį, ir klusniai, kaip vaikas, leidžiasi nešamas į lovą.

Kitą rytą senis vis dar tyli, susimąstęs. Vargšams, atėjusiems prie durų, duoda saują sidabrinį pinigų. Iš jo burnos neišsprūsta nė vienas priekaišto žodis. Visi yra labai nustebę. Senis ilga barzda nebėra baistinas, o kaip vaikas. Jo žmona, jo vaikai negali suprasti tokio pasikeitimo; kas nors rimta turėjo atsitikti jam, laukiant kūtė. Visi stebi senį, suklami galvas. Tačiau nedrįsta jį ko nors klausti. Pats nepraveria burnos ir toliau.

Žmona teiraujasi meiliai, bet jis neatsidengia savo paslapties. Be atlydos klausinėjamas ir globojamas, senis vieną dieną pašnibždėjo žmonai į ausį savo paslaptį. Jos veide pasirodė nustebimas.

— Trys karaliai ir kūdikis! — kartoja ji, negalėdama susivaldyti.

Senis pakelia pirštą prie savo lūpų. Taip, taip, žmona netaukš, bet jau net dabar ji mano, kad vyras pamišo, Trys karaliai kūtėje su kūdikiu! Matyti, seniai kas nors nutiko nak-

ties pasivaikščiojimo metu. Namuose po truputį sklinda žinia, kad žmona žino senio paslaptį. Vaikai teiraujasi motiną. Iš pradžių ji priešinasi kalbėti, bet pagaliau, prikišusi lūpas prie dukters ausies, atidengia tėvo paslaptį.

— Vargšas tėtis — pamišo! — suunka dukrė.

Tamai patiria, kad vaikai jau žino pono paslaptį. Bet nedrįsta teirautis. Pagaliau viena labai sena tarnaite, kuri šeimai tarnauja jau trisdešimt metų, paklausia dukterį. Mergaitė, prikišusi lūpas prie senės ausies, pasako tėvo paslaptį.

— Vargšas, vargšas ponas, pamišo! — suunka tarnaite.

Pamažu visi sužino paslaptį ir visi nutaria, kad senis ilga barzda yra pamišęs. Kraipo galvas su liūdesiu ir užuojauta. Trys karaliai ir kūdikis kūtėje! Vargšas ponas, koks jis pamišęs!

Ir senis ilga barzda mato slenkančias dienas, nesierzindamas, neapmaldaudamas, be kantrybės. Davinėja pinigų neturtėliams ir visiems randa meilių žodžių. Namuose kiekvienas žiūri į jį su liūdesiu. Ponas pamišo, kitaip negali būti. Trys karaliai kūtėje!

Jo žmona susirūpinusi pakviesdina garsų gydytoją, žmogų labai mokytą, kuris pažįsta savybes akmenų, augalų, gyvulių. Atvykus į namus, ji nuveda senio akivaizdom. Garsusis gydytojas apžiūri, ištikrina jį, išklausinėja apie jo gyvenimą, jo įpročius, apie jo mitybą. Senis švelniai šypsosi, o kada jis po ilgo klausinėjimo pasako savo paslaptį, mokytojas vyras palinguoja galva:

— Taip, taip — taria daktaras — taip, taip, galimas dalykas; tryis karaliai ir kūdikis kūtėje; taip, taip, žmona — ir mokslininkas vėl ima linguoti galva.

Garsusis gydytojas atsisveikina menėje senio žmoną, kuri susirūpinusi klausinėja jį.

— Tavo vyras yra pamišęs, bet išprotėjimas tėra švelnios formos. Jokio pavojaus. Nėra ko rūpintis. Pamišęs — taip, bet nepavojingai. Jokio specialaus režimo. Pažiūrėsim, paregėsim...

HOLD IT!

We have a savings plan for your financial future... and you'll like saving with us. Ask your friends and neighbors about St. Anthony Savings!

Annual Yield	Quarterly Yield	Monthly Yield	CLASSES OF SAVINGS:	Minimum Deposit	Per Centage
7.427	7.418	7.372	4 years CERTIFICATE OF DEPOSITS	\$10,000.00	7 1/2%
7.354	7.346	7.318	4 years CERTIFICATE OF DEPOSITS	\$ 5,000.00	7%
7.083	6.992	6.863	2 1/2 years CERTIFICATE OF DEPOSITS	\$ 5,000.00	6 1/2%
6.817	6.644	6.488	2 years CERTIFICATE OF DEPOSITS	\$ 5,000.00	6 1/4%
6.541	6.387	6.332	1 year CERTIFICATE OF DEPOSITS	\$ 1,000.00	6 1/4%
5.395			PAID-UP SAVINGS PASSBOOK	\$ 100.00	5 1/2%
5.124			OPTIONAL SAVINGS PASSBOOK	\$ 10.00	5%

PAS MUS NE VISI DARBININKAI YRA LIETUVIAI, BET KIEKVJENAM SKYRIUJE GALIMA SUSIKALBėti LIETUVISKAI.

Saint Anthony Savings

MEMBER F.S.I.C. WASHINGTON, D.C.

1447 South 49th Court Cicero 60650
Telephone 656-6330 and 242-4395
JOSEPH F. GRIBAUŠKAS, Vedėjas

Open Mon. 9-8, Tues.-Thurs. Fri. 9-5, Sat. 9-1; Closed Wed. & Sun.

*Linksmu
Šventu
Kaledu*

First National Bank of Evergreen Park
3101 WEST 95th. STREET • GA2-6700 • PR9-6700

Klaipėdos sukilimas

(Atkelta iš 5 pusl.)

audrai ir naktį, kpt. E. Noreikai buvo duoti palydovai, kurie rodė kelią į poziciją. Kuopa vyko paraleliai fronto linijoms. Perėjo užnugarį kpt. Strielniko kuopos barą. Tėka manyti, kad apie Sendvario užėmimą kpt. Noreika nieko nežinojo, nors kai kurie dalyviai tvirtina, kad Noreika girdėjo Sendvario šaudymą. Kuopa priėjo labai arti prie freištatinių pozicijų, į kuopą buvo paleista stipri šautuvų ir kulkosvaidžių ugnis. Kpt. E. Noreika įsakė užimti poziciją, pastatyti kulkosvaidžius ir kirsti atgal. Kulkosvaidžius, paleidęs ketetą šūvių, užspringo. Noreika priėjo taisyti. Sakoma, kad taisė atskilaupe ir užsidegęs šviesa. Ir tuoj pat krito negyvas Noreika ir kariūnas Stašelis. Kuopa, netekusi vado, pasitraukė ir pakriko, susitvarkiusi buvo paskirta rezervan ir daugiau kautynėse nedalyvavo. Taip žuvo Lietuvos kariuomenės pažiba ir didvyris, dviejų Vyčio kryžiaus ordinų kavalerius, pasižymėjęs kovose su bolševikais, bermontininkais ir lenkais. Palaidotas Kaune.

Nepavyko tiksliai išaiškinti, kurioj vietoje žuvo kpt. E. Noreika. Rašiau laiską ir klausiau J. Budrį, dar jam gyvam ir sveikam esant. Atsakė, kad prie Šardininkų, tačiau tai būtų, kaip atrodo, per toli nuo freištatinių pozicijų. Kai kurie nurodo Rumpiškes prie plento, bet dauguma nieko nepasako. Vargiai pavyks tiksliai vietą išaiškinti ir nustatyti. Žuvę kpt. Noreika ir kariūnas Stašelis, kuopai pasitraukus, buvo palikti žuvimo vietoje.

J. Budrys ir jo štabas, sužinoję apie kpt. E. Noreikos žuvimą ir kuopos nepasisekimą, susirūpino ieškoti kpt. M. Kalmanto rinktinės. Rinktinė vėlinosi atvykti. Tuoj surašė įsakymą, kurį įteikė ltn. P. Balzarui kpt. M. Kalmantui nunešti. Nakties metu ir siaučiant pūgai, P. Balzaras vyko keliu į Priekulę, kaip jam buvo nurodyta. Palydovo nereikėjo, nes įsiai gerai orientavosi šioje apylinkėje, 4-5 dienas žvalgė šią apylinkę, saugodamas kairįjį sparną. 8-9 kilometrų atstume nuo Klaipėdos surado rinktinę, sustojusią mažam poilsui. Auštant, apie 7 val., įteikė M. Kalmantui raštą. Raštą perskaitęs, M. Kalmantas sušuko: "Vyrai! į žygį, vyksime Klaipėdos užimti". Kuopos tuoj išsisklaidė ir tęsė žygį. ltn. P. Balzaras jojo drauge. Apytikriai prie Šardininkų rinktinė išsisklaidė, pasuko į Smeltę ir puolė. Puolime dalyvavo ir ltn. Iz. Kraunaičio raiteliai. Mažusieji kpt. Kalmanto rinktinės puolimą gerėjosi giliais ir drąsiais šios rinktinės veiksmis. Freištatinkai tuoj iš Rumpiškių dvaro ir Smeltės pasitraukė. kpt. M. Kalmantas tęsė puolimą ir apie 11 valandą buvo jau Klaipėdos miesto pakraštyje. Planavo pulti Prefektūrą. ltn. P. Balzaras pro Sendvarį grįžo į J. Budrio vadovietę ir pranešė, kad Kalmantas sėkmingai vyko puolimą.

Mjr. J. Išlinsko rinktinės veiksmas

Rinktinės uždavinys buvo sunkus. Puolimui kildė Dangės upė, kuri nebuvo užšalusi, apie 40-50 metrų platumo. Bet gili. Sendvarį užėmus, nuo lieptų paruošimo buvo atsisakyta. Auštant į Sendvarį mjr. J. Išlinskas perkėlė vyr. ltn. Kaufmaną kuopą, tai buvo Kauno karo policijos mokomoji kuopa, ir pats tenai nuvyko. Freištatinkai užėmė poziciją prie gelžkelio tilto ir Klaipėdos priemiestyje, kairiajame Dangės upės krante. Viršila A. Matukas sukele kulkosvaidžius ir dvaro pastatų pastogę, parinko gerus taikintojus ir paleido stiprią ir taiklią ugnį į freištatinių pozicijas. Freištatinkai pasitraukė ir išsilakstė į namus. Spėjama, kad tai buvo vietos policininkai, kurie kariauti nenorėjo. ltn. Kaufmanas vienu šūviu perėjo ir užėmė tiltą. Užėmus tiltą, mjr. J. Išlinskas įsakė nuimti iš pastogės kulkosvaidžius ir eiti prie tilto. ltn. Kaufmanas nukreipė

į miestą ir įsakė užimti policijos kareivines. Viršila A. Matuką atskyrė nuo kuopos su 20-30 vyrų ir nukreipė kairiuoju Dangės upės krantu Prefektūros link. Viršila A. Matukas su klitimis pasiekė prefektūrą. Suspėjo atvykti geru laiku, kada kpt. M. Kalmanto rinktinė vykdė prefektūros puolimą iš pietų. Kovotojai, staigiai pribėgę prie pastato, metė granatas per duris.

Tuo laiku vyr. ltn. Kaufmanas su savo kuopa užėmė vokiečių policijos mokyklos kareivines (vėliau ten stovėjo 7 pėst. pulkas) ir sustojo. Nėra žinios, ką rado kareivinėse, manoma, kad nieko nerado, nes policininkai buvo išsivakščioję į namus.

Panašiu būdu kpt. Iljaševičius perėjo Dangės tiltą prie Paupio (Bachmatų) dvaro. Buvo leidžiama stipri kulkosvaidžių ugnis, kuri išblaškė freištatinius. Perėjimą per tiltą parėmė kpt. Astupėno karo mokyklos kuopa, esanti rezerve. Perėjus tiltą, kpt. Iljaševičius užėmė gelžkelių stotį ir sutojo. Kareivinių nepuolė, vyko tik šaudymas vienu į kitus — dvikova. Karo mokyklos vienas būrys buvo perėjęs tiltą, vėliau buvo grąžintas rezervan.

Idomūs atvykusiu iš Šilutės šaulių kuopos veiksmai. Kuopa buvo nedidelė, apie 60 vyrų. Kuopa, gavusi įsakymą, sausio 14 d. sėdo į traukinį Šilutėje ir vyko Klaipėdos link. Iš traukinio išlipo kažkur Priekulės apylinkėje ir vyko pėsčiomis per laukus Gindulių link. Kol vyko plentu, kelias buvo aiškus, bet greitai turėjo pasukti į dešinę ir žygiuoti per laukus. Pakilo audra, naktis buvo tamsi, palydovų neturėjo, buvo nuogaustajama, kad gali paklysti. Laimei kuopoje buvo ltn. Stepas Darius (kuopos vadu buvo kitas kariūnas), kuris perėmė vadovavimą ir tiesiai kuopą atvedė prie Gindulių. Daugelis šio žygio dalyvių dar ir dabar stebisi St. Dariaus orientacija ir nujautimu tokiose sąlygose. Šiame žygyje dalyvavo viršila Antanas Šukys, kuris suteikė man daug vertingų žinių.

Ginduliuose kuopai buvo įsakyta vykti į Paupio dvarą ir ten gauti uždavinį. Šią kuopą buvo numatyta siųsti į dešinįjį sparną prie Naujasėdžių, t. y. į tą vietą, iš kur sausio 14 d. buvo paimta kpt. E. Noreikos kuopa. Kuopai atvykus prie Gindulių, nuo šio sumanymo buvo atsisakyta, kuopa buvo pasiūsta pulti tiesiai per Paupio dvaro tiltą Klaipėdos miestą. Ar šį pakeitimą padarė J. Budrys ar mjr. J. Išlinskas, nežinoti nepavyko. Uždavinio pakeitimas buvo tikslus.

Kuopa, gavusi uždavinį, perėjo tiltą ir puolė Aleksandro gatvę miestą. Pasiekus Liepojos gatvę, kuopa gavo naują uždavinį — užimti plotą ir įsitvirtinti tarp Palangos ir Puodžių gatvių, netoli katalikų bažnyčios. Kuopa šią vietą užėmė, išsidėstė pozicijoje ir sustojo. Žygio metu vyko mieste šaudymas.

Tuo metu dešiniajame sparne ltn. Skibarka su šaulių būriu pasuko į dešinę — jūros link, apėjo kareivines ir raupsuotųjų ligoninę ir užėmė uostą. Tad vidudienyje apie 12-1 val. mjr. J. Išlinsko rinktinė miestą buvo jau užėmusi. Freištatinkai laikėsi tik Prefektūroje ir kareivinėse, šiaurinėje miesto dalyje. Ten buvo susitelkę tik prancūzai, nes policininkai buvo išsivakščioję į namus.

K. Labučio raiteliai rodė didelį jėgumą. ltn. Iz. Kaunaičio būrys dalyvavo Smeltės priemiesčio puolime ir užėmė, vėliau buvo paskirtas rezervan. Kiti raiteliai, neturint kitų ryšių priemonių, buvo naudojami ryšiams ir žvalgybai. Raiteliai, nežinint stiprios ugnies, greitai surasdavo dalinį ir pristatydavo pranešimą.

Prefektūros užėmimas

Kpt. M. Kalmantas, užėmęs Smeltę, planavo tolimesnį puolimą. Turėjo 2 kuopas ir raitelių būrį. Dešinėje veikė ltn. V. Burokevičiaus kuopa, kairėje antroji kuopa (kuopos vado pavardė nepavyko sužino-

Savonoriai raiteliai Klaipėdos krašte 1923 m.

(Iš Br. Kvickio archyvo)

ti K. Alš). Raitelių būrys kautynėse mieste netiko, tad buvo paliktas rezerve ir naudojamas ryšiams. Tuo laiku iš Klaipėdos miesto, nepaisant šaudymosi sukilėlių su freištatinkais, atvyko Jonas Vanagaitis. Suradęs kpt. Kalmantą, prisistatė jam kaip Mažosios Lietuvos vyr. gelbėjimo komiteto narys. J. Vanagaitis pasakė, kad įsiai gerai žino freištatinių išsidėstymą, prieigas prie jų pozicijų ir gali pagelbėti Prefektūrą ir miestą užimti. Kpt. M. Kalmantas su džiaugsmu priėmė J. Vanagaičio pasiūlymą. Tuojau suvedė J. Vanagaitį su ltn. V. Burokevičiumi ir pavedė, jiedviem bendrai veikiant, užimti Prefektūrą. Tad susitiko du drąsūs lietuviai, Viktoras Burokevičius ir Jonas Vanagaitis, jiedu ir nulėmė kovą. J. Vanagaitis per kiemus ir daržus, apeinant pavojingas vietas, privedė kuopą prie pat Prefektūros pastato. Tuo laiku kairioji kuopa, pamariu slinkdama, užėmė senąją kryžiuočių Klaipėdos pilį. Tebelikė tik prancūzai susispietė ir gynėsi Prefektūros rūmuose. Pastatas didelis ir šakotas. Tuo metu iš rytų pusės Prefektūrą puolė viršila A. Matukas. J. Prefektūrą buvo mėtomos granatos. V. Burokevičiaus kuopa užėmė arti esančius namus. Kovotojai, sulipę į palėpes ir net ant stogų, šaudė į Prefektūrą. Kuomet ltn. V. Burokevičius, pradėjęs kiemo vartelius, kėsinosi mesti granatą į rūmus, krito čia pat mirtinai nušautas. Tai matė J. Vanagaitis. Tuo pat laiku Prefektūros viename lange pasirodė didelė balta vėliava, tai reiškė pasidavimo ženklą. Prancūzų šaltiniai rašo:

"Tuo kritišku momentu kpt. Vaucair buvo pašauktas pas aukštąjį komisarą Petisnę ir užklaustas nuomonės apie padėtį. Kapitonas aiškiai pasakė, kad pozicijos ilgiau laikyti neįmanoma. Tuo pačiu momentu kulta pramušė komisaro kabinto langą ir atsimušė į grindis. Tada komisaras liepė iškelti baltą drobę, o kpt. Vaucaire įsakė šautuvų užraktus paslėpti..." (žiūr. Lietuvos Pajūris, 1970 m. Nr. 4. Kaip jie gynė Klaipėdą).

Baltai vėliavai pasirodžius, tuoj buvo sustabdytas šaudymas. J. Vanagaitis leidosi bėgti pas kpt. M. Kalmantą ir jam pranešė, kad Prefektūra iškėlė baltą vėliavą — pasiduoda, taipgi apgailestavo ltn. Viktoro Burokevičiaus žuvimą. Kpt. M. Kalmantas drauge su Vanagaičiu nuvyko tada į Prefektūrą. Juodu pasitiko kpt. Vaucaire ir nuvedė pas Petisnę. Prefektūroje kpt. Kalmantas elgėsi lyg savo namuose, nesivaržė. Tuoj į Prefektūros rūmus įvedė vieną savo kuopą. Prancūzų karių surinko į vieną patalpą, ginklus į kitą patalpą ir pastatė sargybą. Sargybinius įspėjo būti mandagiais.

Pokalbyje Petisnę prancūzų komiras būtinai norėjo žinoti su kuo kalba ir paprašė dokumentų. M. Kalmantas parodė pistoletą ir pasakė: "Toks yra sukilėlio dokumentas". Komisarą Petisnę panoro kalbėti su vyriausiu sukilėlių vadu. Kalmantui drauge su J. Vanagaičiu teko vykti į Gindulius ir atvežti J. Budrį. J. Budrys atvyko į Prefektūrą apie 4 valandą. Tuo laiku šaudymas vyko tik prie kareivinių, viename mieste ir prie Prefektūros buvo tyla.

J. Budrys komisarui Petisnę pareiškė, kad nesitars ir nedarys jokių paliaubų sutarčių, kol dar pralinsis prancūzai kareivinėse. Petisnė buvo priverstas įsakyti, kad prancūzai sustabdytų šaudymą prie kareivinių ir mjr. Thibaut pasaukė atvykti į Prefektūrą. Buvo surašyta paliaubų sutartis. Sutarties teksto niekur nepavyko surasti, tebeliko tik užuominos, štai svarbesnieji punktai:

a) Klaipėdos miestas ir kraštas pereina Mažosios Lietuvos Vyr. gel-

bėjimo komiteto valdžion.

b) Prancūzų kariai tebelieka stovėti kareivinėse ir Prefektūroje. Laisvai gali susisiekti su uostu ir pargabenti sau maisto.

c) Visi belaisviai tuoj paleidžiami, ginklai grąžinami.

d) Jei paliaubos būtų nutrauktos, tai šalys įspėja vieną antrą 12 valandų iš anksto.

Sutartis buvo pasirašyta apie 6 val. vakaro, 7 val. vak. kuopa buvo išvesta iš Prefektūros, belaisviai paleisti, ginklai sugrąžinti. Prancūzai taipgi tuo paleido sukilėlių belaisvius. Kariniai veiksmai pasibaigė. Žuvo 20 sukilėlių, tačiau kol kas pavyko sužinoti tik 8 vardus ir pavardes.

Kovoms pasibaigus ir sutartį pasirašius, J. Budrys tuoj išvyko į Kretingą ir pranešė min. pirm. E. Galvanauksui, kad Klaipėda užimta. Visa Lietuva šią žinią sutiko su dideliu džiaugsmu. E. Simonaitis tuoj persikėlė į Klaipėdą ir ėmėsi tvarkyti miesto administraciją. Klaipėdos miesto komendantu buvo pa-

skirtas Martynas Lacytis. Policija grįžo prie savo pareigų. Kai kurie freištatinkai pabėgo į Vokietiją. Sausio 16 d. mieste buvo ramu, tvarka buvo atstatyta. Sukilėliams Klaipėdą užėmus, Lietuvos vyriausybei dar teko vesti ilgą ir sunkią politinę kovą dėl suvereninių

teisių pripažinimo Lietuvai Klaipėdos krašte ir konvencijos sudarymo. Ginčai pasibaigė 1924 m.

Nors buvo klaidų, bet kova buvo laimėta, nes visi lietuviai dirbo vieningai. Sukilėliai, kariai ir šaukią politinę kovą dėl suvereninių

(Nukelta į 7 ps.)

SNIP 'N CURL by JO
2756 WEST 63rd STREET
Specializing in Tinting, Hair Cutting & High Styling
Come in or phone for appointment:
RE 7-9125 or RE 7-9126. Ask for JO.

McKEY & POAGUE
Real Estate INSURANCE Management
Visų rūšių draudimai žemiausiomis kainomis. Mes atstovaujame geriausias kompanijas. Pasitarkite. Informacijai kreiptis į
EDWARD PAUKŠTIS
3145 W. 63rd St. - HEmlock 4-4300

Merry Christmas...

Union Federal
Savings and Loan Association

BRIDGEPORT OFFICE
3430 S. Halsted Street
Chicago, Illinois 60608
Phone: 523-2800

LINCOLN MALL OFFICE
139 Lincoln Mall
Matteson, Illinois 60443
Phone: 747-4100

EQUAL HOUSING LENDER

Kultūrinė kronika

PASKIRTA 12.000 DOLERIŲ PREMIJA

Lietuvių fondo Rudaitytės literatūros premijos komisija — Leonardas Andriekus, Alfonsas Nyka-Niliūnas, dr. Viktorija Skrupskelytė, dr. Rimvydas Šilbajoris, Antanas Vaičiulaitis — gruodžio 15 dieną buvo suvažiavę į Washingtoną ir minėtą premiją (12.000 dol.) paskyrė. Paskyrimą tvirtinti ir paskelbti priklauso Lietuvių fondui.

NAUJAS MARIJOS SAULAITYTES POEZIJOS RINKINYS

Marija Saulaitytė paruošė naują savo poezijos rinkinį "Seštoji diena", dedikuotą Vilniui. Leidinį spausdina Nida Londone. Tai ketvirtoji M. Saulaitės poezijos knyga.

1967 m. buvo išleista "Kai mes nutylam", 1971 m. — "Viena saulė danguje" ir 1972 m. — (anglų kalba) "And You".

ALOYZO BARONO NOVELĖ VOKISKAM LEIDINY

Lietuvos vokiečių sąjunga Vakarų Vokietijoje, be kita ko, kasmet išleidžia metraštį (kalendorių) "Heimatgruss". Leidinyje nuotraukomis ir šiaip raštais visada šiltai prisimenama paliktasis tėvų ir gimtasis kraštas Lietuva. 1974 metams skirtame leidinyje yra atspausdinta ir Aloyzo Barono novelė "Die Vergangenheit" (Praeitis). Novelę vokiečių kalbon išvertė Alfred Franzkeit.

VERDI KONGRESAS CHICAGOJE

Globojant Lyric operai, Chicagoje 1974 m. rugs. 18 - 25 dienomis yra šaukiamas Verdi kongresas. Aktoriai, muzikai, mokslininkai stebės ir pirmą naują Lyric operos pastatymą Verdi "Simon Boccanegra". Kongreso posėdžiai vyks operos rūmuose ir universitetų patalpose. Kongresu rūpinasi Verdi institutas, įsteigtas 1960 m. kaip centras studijuoti Verdi kūrinį ir gyvenimą. Instituto būstinė Parmoje. Jį remia Italijos vyriausybė.

Kompozitorius Bronius Budrūnas laimėjo Lietuvos gydytojų korporacijos Fraternitas Lituanica konkursą už geriausią sukurta muziką jau anksčiau korporacijos premijuotajam Birutės Pūkelevičiūtės eilėraščiui birželio mėn. trečią dieną. Šio muzikinio konkurso premija yra 500 dolerių.

Rašytoja Petronėlė Orintaitė, gyvenanti Los Angeles, Calif., laimėjo 1973 metų "Dirvos" laikraščio skelbtąjį novelės konkursą. Konkursas buvo paskelbtas 18 novelių. P. Orintaitės premijuotoji novelė "Gaudytis" šiuo metu jau spausdinama "Dirvos" atkarpoje. 500 dolerių premijos mectenas yra Simas Kaštelionis.

BRONYS RAILA APIE STRAIPSNŲ RAŠYMĄ

Žurnalistikos vadovėliui Bronys Raila rašo apie straipsnių rašymą. Paskutiniū metu Br. Raila buvo sušalavęs ir ligoninėje turėjo mažą operaciją, po kurios sėkmingai sveiksta.

RAŠYTOJAS IR ŽURNALISTAS

Aloyzas Baronas žurnalistikos vadovėliui parašė straipsnį apie laikraštinių beletristiką. Jame kartais palygina rašytojo ir laikraštinių pastangų panašumus ir skirtumus bei iškelia laikraštinių kūrybiškumo reikalą.

147 Montgomery Place, Paterson, N.J. 07501.

• SVEČIAS, 1973 m. Nr. 2. Lietuvių evangelikų liuteronų laikraštis. Redaguoja kun. A. Trakis, 6620 St. Louis Ave., Chicago, Ill. 60629. Metinė prenumerata \$6.00.

• SKAUTŲ AIDAS, 1973 m. lapkričio mėn. Leidžia LSS Tarybos pirmia. Redaguoja J. Toliušis, 7220 S. California Ave., Chicago, Ill. 60629. Administruoja A. Orentas, 6840 S. Campbell Ave., Chicago, Ill. 60629. Metinė prenumerata \$5.00.

• AKIRACIJAI, 1973 m. rugsėjo mėn. Nr. 8. Atviro žodžio mėn. raštis. Redakcinė kolegija. D. numerata \$5.00.

straipsniai, liečia bet kokią liutunistiką ar bent liutonių rašytį, yra šie: David F. Robinson "The Phenology of Slavic Loanwords in Lithuania"; Victor Pavalkis "The Attitude of the Vatican Toward the German Church Policy in Lithuania During Its Occupation (1941 - 1944)"; Anatole C. Matulis "The Baltic-Lithuanian Culture in German Literature". Recenzuojamos knygos: Abraham Rothenberg "Alesander Solzhenitsyn: The Major Novels" (Anatole C. Matulis), Stanley W. Page "The Formation of the Baltic States" (Andrew Ezerzga), William R. Schmalstieg and Antanas Klimas "Lithuanian - English Glossary of Linguistic Terminology" (Valdis J. Zeps), Leon Mitkiewicz "Wspomnienia Kowenskie" (Julius P. Slavėnas). Gale duodama bibliografija straipsnių, liečiančių Baltijos kraštų istoriją, šių dienų periodikoje ir San Jozė Kalifornijos universitete šiemet įvykusios konferencijos "Baltijos kraštai Antrame pasaul. kare" aprašas.

ATSIUSTA PAMINETI

• MOTERIS, 1973 m. rugsėjo — spalio mėn. Nr. 5. Lietuvių moterų žurnalas. Leidžia Kanados Lietuvių katalikų moterų draugija. Redaguoja Nora Kulpa-vice. Redakcijos ir administracijos adresas 1011 College St., Toronto, M6H 1A8, Canada. Metinė prenumerata \$5.00.

• KRIVOLĖ, 1973 m. spalio mėn. Nr. 3. Leidžia Vakarų Europos Lietuvių sielovada. Leidinys spausdinamas tris kartus į metus: kovo, liepos ir spalio mėn. Redaguoja kun. P. Celiešius, 9939 Bad Woerishofen, Kirchenstr. 5, W. Germany.

• PAMOKSLAI. C serija. Nr. 1, 1973-4. Adventui ir Kalėdų laikotarpiui. Leidinys 24 psl. Leidžia Amerikos Lietuvių Romos katalikų kunigų vienybė. Paruošė kun. P. Geciūnas. Užsakymo reikalu rašyti: Kun. V. Dabokis,

NEUŽMIRSTAMAS KOMPOZITORIS BANAITIS

Jau dešimt metų gruodžio 25 d., per Kalėdas, sueina, kai mirė kompozitorius Kazimieras Viktoras Banaitis, kurio lietuviškos melodijos iš operos "Jūratė ir Kastytis" mielai tebeskamba ir mūsų operos choro pagamintoje plokštelėje.

Komp. Banaitis buvo gimęs 1896 m. Vaitiekupių k., Sintautų valsčiuje, Šakių apskr. Buvo Saliamono Banaičio, žinomo mūsų kultūrininko, nepriklausomybės akto signataro sūnus. Mokėsi Kauno ir Roslavlio gimnazijose, baigė ličio muzikos mokyklą Rusijoje. Dėstė Kauno Saulės gimnazijoje, tarnavo Lietuvos kariuomenėje, išversdamas vadovėlius karo automobilistams ir karo telefonistams - telegrafistams. Dirbo "Kariškių Žodžio" redakcijoje, rašė propagandinius komentarus prieš to laiko Lietuvos priešus, vadovavo kariuomenės chorui.

Nuo 1921 m. gilino muzikos studijas Prahoje, filosofiją ir meno istoriją studijavo Leipzige, drauge konservatorijoje gilinamasis kompoziciją, fortepijoną ir muzikos pedagogiką.

Nuo 1928 m. dėstė Kauno muzikos mokykloje. 1937 m. paskirtas Kauno konservatorijos direktoriumi. Okupantai rusai jį 1940 m. iš tų pareigų atleido. 1949 m. pasiekė JAV ir apsigyveno Brooklyne, kur dirbo su operetos choru ir vyrų Aido orkestru. Įsteigė privačią muzikos studiją.

Sukūrė gausiai preliudų, varia-

Klaipėdos sukilimas

(Atkelta iš 6 psl.)

liai parodė didelę kantrybę ir narsą. Pabaigai. Klaipėdos sukilime man neteko dalyvauti. Parašiau šią trumpą apžvalgą, remdamasis sukilimo dalyvių spaudoje paskelbtomis ir laisvais gautomis žiniomis. Daugiau dėmesio kreipiau į karingų jvykių eigą, nes apie tai mažai lig šiol buvo rašoma.

Lietuvoje prieš karą išsamias žinias apie Klaipėdos sukilimą buvo surinkę ir įvykius aprašę kpt. Kazys Gineitis. Jisai dalyvavo sukilime kpt. M. Kalmanto rinktinėje. Jo parašytas veikalas nebuvo dar atspausdintas. Rankraštį aš pats esu matęs. Bolševikams okupavus Lietuvą, kpt. K. Gineitis buvo suimtas ir išvežtas į Sibirą. Didžiai vertingas aprašymas dingio. Paragintas sukilimo dalyvių, parašiau šią trumpą apžvalgą. Ilgesnį parašysiu, gavęs daugiau žinių. Tuomet

cijų, simfoninių paveikslų fortepijonui, smuikui, arfai, klarnetui, violončelei. Sukūrė daugybę dainų ir harmonizavo daug liaudies melodijų. Muzikos klausimais parašė daug straipsnių įvairiuose žurnaluose ir laikraščiuose. Mirė 1963 m., sulaukęs 67 m. amžiaus.

DAIL. PACEVICIENĖS 80-TAS GIMTADIENIS

Dailininkė Sofija Pacevičienė, gimusi Podolske, Ukrainoje, 1893 m. gruodžio 29 d., šiemet sulaukia 80-tą gimtadienio. Studijavo Kijevo universitete dekoratyvinę tapybą, Kaune 1937 m. baigė Meno mokyklą. Laimėjo premiją už karininkų ramovės dekoravimo projektą. Nuo 1950 m. apsigyvenusi Romoje, dalyvavo eilėje italų ir tarptautinių parodų, taip pat ir Vatikano rengtoje tarptautinėje religinio meno parodoje, susilaukusi premijų ir medalių. Eilė meno muziejų yra įsigiję jos paveiksli.

LENKŲ MENO PARODA

Chicago centrinuose bibliotekos rūmuose sausio mėnesį vyks lenkų meno ir rankdarbių paroda.

Philomena Says

CHICAGO SAVINGS IS NOW PAYING

5.39% 5.92% 6.003%

Annual Yield on 5% Passbook Accounts Daily Interest

6.81% 7.08% 7.35%

Annual Yield on 6% One Year Savings Certificate \$1,000 Minimum

7 1/4% on Four Year Savings Certificates \$10,000 Minimum

6.727% Annual Yield

For 49 years, savers at near-\$100 million Chicago Savings have become accustomed to the highest rates permitted by law. It is possible to offer the above yield where earnings remain undisturbed and are compounded for a year or more.

CHICAGO savings and loan association

6245 south western avenue 476-7575

Passbook Savings Earn From Day of Deposit to Day of Withdrawal

tiksliai nurodysiu šaltinius, iš kurių visais, suteikusiems žinias, o žinios paimtos. Nuosirdžiai dėkoju naujų ir toliau laukiu.

Nuo 1914 Metų

Midland Savings aptarnauja taupymo ir namų paskolų reikalus visas mūsų apylinkes. Dėkojame jums už mūsų parodytą pasitikėjimą. Mes norėtum būti jums naudingi ir ateityje.

Sąskaitos apdraustos iki \$20,000.00

Handwritten signature

5 1/4 % All accounts compounded daily - Passbook Savings paid quarterly

7 1/2 % 1 Years Savings Certificate (Minimum \$5,000)

FRANK'S TV and RADIO INC.

240 SO. HALSTED STREET CHICAGO, ILL. 60608

IDEALUS PASIRINKIMAS (VAIRIAUSIŲ TELEVIZIJOS, RADIO IR STEREO APARATŲ PARDAVIMAS IR TAISYMAS SPALVOTOS TELEVIZIJOS APARATAI)

PETKUS

MARQUETTE FUNERAL HOME

TEVAS IR SŪNUS -

TRYNS MODERNISKOS KOPLYCIOS

2533 West 71st St. Telef. GROVENHILL 6-2345-4

1410 S. 50th Ave., Cicero TOWNHALL 3-2108-09

AIKSTĖ AUTOMOBILIAMS STATYTI

Laidotuvių Direktorai

MAŽEIKAS & EVANS

6845 SOUTH WESTERN AVENUE

TRYNS MODERNISKOS AIR-CONDITIONED KOPLYCIOS MASINOMS VIETA

REpublic 7-8600 REpublic 7-8601

E U D E I K I S

DOVYDAS P. GAIDAS — GERALDAS F. DAIMID

Laidotuvių Direktorai

TRYNS MODERNISKOS KOPLYCIOS

4330 South California Avenue

Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-9852

4605-07 South Hermitage Avenue

Telefonas YARDS 7-1741-2

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI

Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai

ANTANAS M. PHILLIPS

3307 S. LITUANICA AVE. Tel. YARDS 7-3401

STEPONAS G. LACK (LACKAWICZ) IR SŪNUS

2314 W. 23rd PLACE Tel. VIRGINIA 7-6672

2424 W. 69th STREET Tel. REpublic 7-1213

11028 Southwest Highway, Floss Hills, Ill. Tel. 974-4410

PETRAS BIELIONAS

4348 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 3-3572

POVILAS J. RIDIKAS

3354 S. HALSTED STREET Tel. YARDS 7-1911

JURGIS F. RUDMIN

3319 S. LITUANICA AVE. Tel. YARDS 7-1138-39

VASAITIS — BUTKUS

1446 S. 50th AVE., CICERO, ILL. Tel. OLYmpic 2-1003

REDAGUOJA JÜRATĖ JASAITYTĖ, 6922 S. OAKLEY AVE., CHICAGO, ILLINOIS 60636

NE KARTĄ NORĖSIU LIEŽUVĮ NUSIKASTI

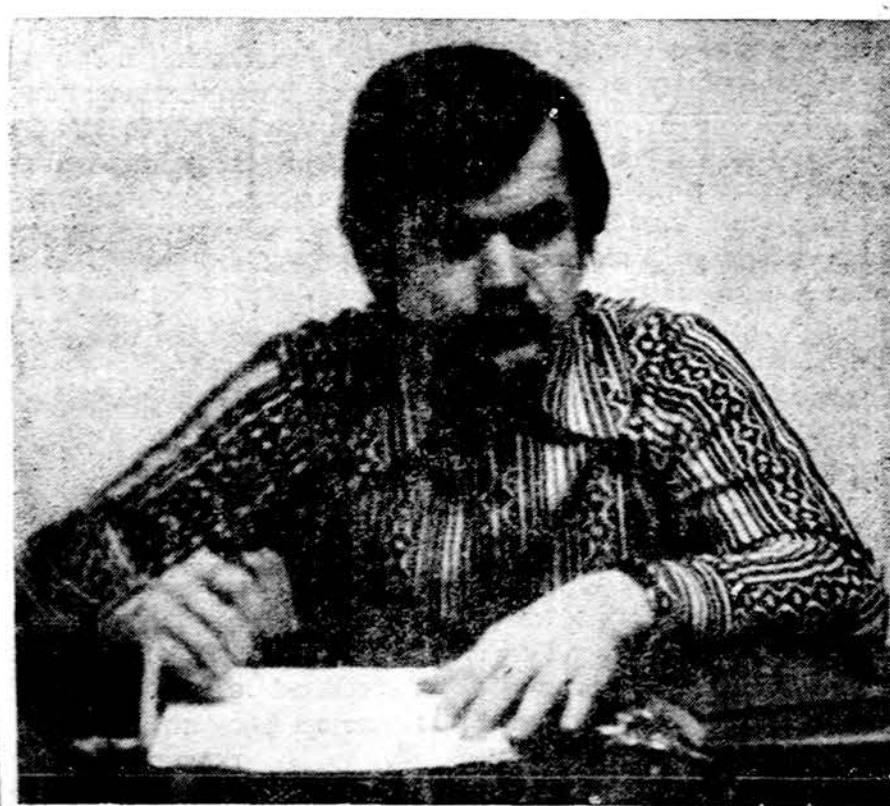
"Tik tas žmogus yra gerai išsilavinęs, kuris stipriai ir gražiai valdo savo kalbą." "Lietuvių jaunimas sugeba susikalbėti tik virtuvine lietuvių kalba." Pirmieji žodžiai yra parašyti amerikiečio George Herbert Palmer, o pastarasis sakiny tarp lietuvių dažnai girdimas kaip pusiau apgailestavimas, pusiau priekaištas. Logiškai sujungus tas mintis, neišvengiamai lietuvių jaunimui pagyrimas. Tas lietuvių kalbos silpnumas tai yra, žodyno ir gramatikos vargingumas, jaunimo tarpe yra taisyntas, ir nei vienas asmuo su šluobiančia kalba neturi įtikinančio pasiteisinimo. Kiekvienas žmogus, kūdikiu būdamas, sugebėjo išmokti kalbėti, o suaugęs, turėjęs sugebėti tą įgūdimą pagilinti. Aišku kad pats jaunuolis turi tam rodyti pastangų, ir nemažai, bet savo kalbos pagerinimas ir žodyno praplatinimas nėra per sunkus ir nepasiekiamas užmojis — nereikia atsisėdus žodžių ištisai ryti. Kalbos apsilifavimas yra, kaip ir bet koks mokslas, labai jomus darbas. Palmer yra parašęs straipsnį *Self-Cultivation in English*, kurį, išvertus į lietuvių kalbą, būtų galima lengvai pritaikyti ir lietuviams studentams.

Palmer aiškina, kad žmogus vartoja kalbą kaip susižinojimo priemonę, kad kalba yra tampriai susijusi su žmogaus mintimis. Jei žmogus mintys yra siauros, tai ir jo kalba nėra plati; o jei jo kalba yra pirmiausia siaura, tai ir jo mintys aiškiai neprasiplys. (Tai, jaunime būtų nuobodu susitikus kiekvieną kartą kalbėti vien apie valgius ir virimą). Toliau Palmer paslaugiai nurodo kelis būdus savo kalbos pagerinimui ir sustiprinimui. Pasiramsčiusi jo idėjomis, nusibrėšusi sau gaires savo kalbos lavinimui, o kartu bandysiu perduoti tas gaires jums.

Kadangi žmonės daug garsiai kalba, kartais net kalbasi su savimi, tai pirmas Palmerio patarimas prižiūrėti savo kalbėjimą. Jei žmogus yra apsilėjęs savo kasdieninėje kalboje, jam bus sunku stipriai ir gražiai pakalbėti arba parašyti tais ypatingais momentais, kada ir labai norėtų. Reikia nuolatos sąmoningai kalbėti.

Netikslių žodžių vartojimas yra pavojingas ir melagingas. Pavyzdžiui — lietus nėra liūtis nėra lynojimas, nors diena gali būti lietinga. Jei kalbėtojas nėra tikras žodžio reikšme, turėtų prireikti pasitikrinti ją žodyne, o ligi to patykti. Žodžių tikslingumas yra ypatingai reikšmingas, kai viena kalba yra verčiama į kitą. Mes, išeivijos lietuviai, studentai, gyvendami dviejose kalbose, turėtume žinoti ir įvertinti abiejų šių kalbų žodžių tam tikrus atspalvius.

Trumpas minties išreiškimas yra ženklas patyrusio kalbėtojo. Kuo trumpiau mintis išreiškta tuo aiškiau ji bus patatyta, kuo greičiau ji bus klausytojų su-

Dr. Kastytis Jucas, I Šiaurės Amerikos lietuvių jaunimo suvažiavimo rengimo komiteto pirmininkas. Nuotr. L. Regio

prantama. Bravo, pone Palmer. Visi lietuviai, ypač prkalbininkai, turėtų šią mintį pasisavinti ir ją pasinaudoti.

Žodynas turi būti sistemingai plečiamas. Palmer pataria per savaitę išmokti 2 naujus žodžius; gana nuobodžiai skamba, bet pagalvojus, jis yra teisingas. Natūraliai pasikalbėjimus yra sunku pasisavinti daugiau žodžių, nes draugai ir pažįstami dažnai nežino daugiau žodžių negu pats mokiny. Tai jam reikia dirbtinai susipažinti su naujais žodžiais ir juos į galvą įsikalti lygiai kaip svetimos kalbos mokantis. Naujo žodžio nepakanka nešiotis mintyse arba rankinuke. Žodis turi būti vartojamas, kad jis pasijustų savas ant liežuvio. Neverta baugintis žemės drebtimo, išstiant naują žodį. Nesvarbu, kad kaimynai jo dar nežino; kai žodis bus pavartotas, patsai kalbėtojas ir kaimynai bus tuo patvirtinti.

Lietuviams dar reikia specialiai pridurti, kad gramatikos taip pat negalima apšiti. Per dažnai žodžių galūnė, mūsų kalbose nesutampa su žodžių linkniais, o iškreipti sakiniai nepatogiai režia klausytojų ausis.

Palmer visai nemini, iš kur kalbos mokiny turi pasisemti naujų žodžių kur jis turi susipažinti su teisinga gramatika ir kalbos struktūra. Gal jam ir jo skaitytojams yra visa tai aišku. Bet aš prisiminsiu. Dar nėra atsitikę, kad lietuviškoje knygoje arba laikraštyje trūktų lietuviškų žodžių bei sakinių (būtų tikrai veiklas be turinio). Skaitytojas turi būtinai padaryti skaitymo medžiagos atranką. Knyga užtenkamai gerų rašinių bei kūrų, kuriais jis galėtų pasinaudoti. Kad ir pasitaikys blogai parašyta arba neįdomi knyga, tai ir ji bus "į sveikatą" — skaitytojas gal pajus skirtumą tarp geros ir blogos kalbos bei rašybos.

Reikia visur sąmoningai kalbėti, bet nereikia prarasti kalbos natūralumo. Kai kalbėtojo mintys bėgs natūraliai, tai ir žo-

džiai beveik savaime atsiridens iki liežuvio. Jei kalbėtojas per daug jaudinsis ir vis rūpinsis savo kalbos trūkumais, tai jo kalba bus dar labiau sukapota ir dar sunkiau suprantama. Iš kitos pusės, jei jis kalbės pedantiškai, jo kalba bus neįdomi. Tad kalba turėtų būti atsargiai kontroliuojama, bet spontaniška. Tai yra kalbos šlifas turi būti ne dirbtinis, bet turi pasidaryti kalbančio asmens dailis.

Ko kalbėjimas nepajėgia išpildyti, tai atlieka rašymas. Kalbą neturi teisės gailinti savo klausytojų laiko ir per daug krapštinėtis bandydamas sustatyti tobulą sakinį. Jis, taip kalbėdamas, neturi progos sklandžiai, ritmiškai ir kūrybiškai išreikšti visą eilę savo mąstų. Kai du asmenys diskutuoja, jie kalba ne keliais sakiniiais iš karto; jų mintys išreikštos vien kalbos traukiniuose. Taip ir turi būti — Dieve padėk antrajam kalbėtojų, jei pirmas kalbėtojų vien monologais! Rašytojas tačiau turi begales laiko. Rašytojas gali savo mintis, grakščiai ir nuobodžiai išdėstyti popieriuje pamažu ir koncentruotai gražindamas kalbos struktūrą, bandydamas naujus žodžius, naujas jų formas. Tik raštas gali perduoti visą kalbos galią ir įspūdingumą.

Rašydamas žmogus turi laiko redaguoti savo mintis ir apdailinti savo kalbą, užtai Palmer taip užsišpyrusiai kiekvienam siūlo rašyti kiek tik galima. Palmer užsimena, kad jaunas arba naujas rašytojas turėtų kas savaitę parašyti bent po straipsnį savo krosniai. Tokios griežtos disciplinos nedrįsčiau reikalausti iš mūsų studentų. Bet vis dėlto suktikčiau su Palmeriu, kad dažnai rašyti straipsnius yra įmanoma ir būtina, tik nesiūlyčiau rašančiajam išmesti juos į krosnį. Vis girdisi, kad lietuviški laikraščiai ir žurnalai retai gaus medžiagos iš lietuviškai retai rašančio jaunimo. Jei straipsnio kokybė nėra verta visos bendruomenės dėmesio, patarčiau

JUDAM, KRUTAM!

• A. S. D. ir Korp! Vytis, Chicago skyrė, ruošia studentų ir suaugusių Kalėdų šokių gruodžio mėn. 25 d. 7:30 val. vak. Knights of Columbus salėje, 69 ir Oakley gatvė. Šokiams gros Balkan Strings orkestras. Bilietai (perkant iš anksto) — \$2.50, prie įėjimo — \$3.00.

Bilietus galima įsigyti Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos Ryšių centre, 2423 West Marquette Road, 737-3300 arba skambinant 434-2165. Visi kviečiami smagiai praleisti vakarą.

• A. S. D. ir Korp! Vytis kviečia visus atsilankyti į filmą "March of the Wooden Soldiers," kuris bus rodomas šį sekmadienį, gruodžio mėn. 23 d., 12 val. p.p. ir 3 val. p.p. Jaunimo centre.

• I Šiaurės Amerikos Lietuvių jaunimo suvažiavimo rengimo komitetą sudaro: dr. Kastytis Jucas — pirmininkas, dr. Algis Norvilas — patarėjas, Audronė Paviliūtė — akademines programos komisijos pirmininkė, Emilija Pakštaitė — vakarinių programų vedėja, Jonas Vaznelis — administratorius, Vidmantas Čemarka — išdėstytojas, Daiva Vaitkevičiūtė — registracija, Jūratė Petritytė — nakvynių komisija, Jūratė Jasaitytė — informacija, Mindaugas Griauzdė — mąstytojas.

I Šiaurės Amerikos Lietuvių Jaunimo suvažiavimas įvyks š. m. gruodžio mėn. 28 - 31 dienomis, Clevelando lietuvių namuose. Jaunimas yra kviečiamas dalyvauti. Registracijos galima: Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos Ryšių centras, 2423 West Marquette Road, Chicago, Il. 60629, 737-3300.

Registracijos mokestis — \$15.00.

• Chicago Studentų ateitininkų draugovės susirinkimas įvyko gruodžio 14 d. Danutės Vaškelytės bute. Dr. Zenonas Danilevičius skaitė paskaitą "Rašymas, redagavimas ir spauda". Planuojamas susikaupimo savaitgalis ir dalyvauta bendrose visų ateitininkų Kiūose su sava programa gruodžio 21 d.

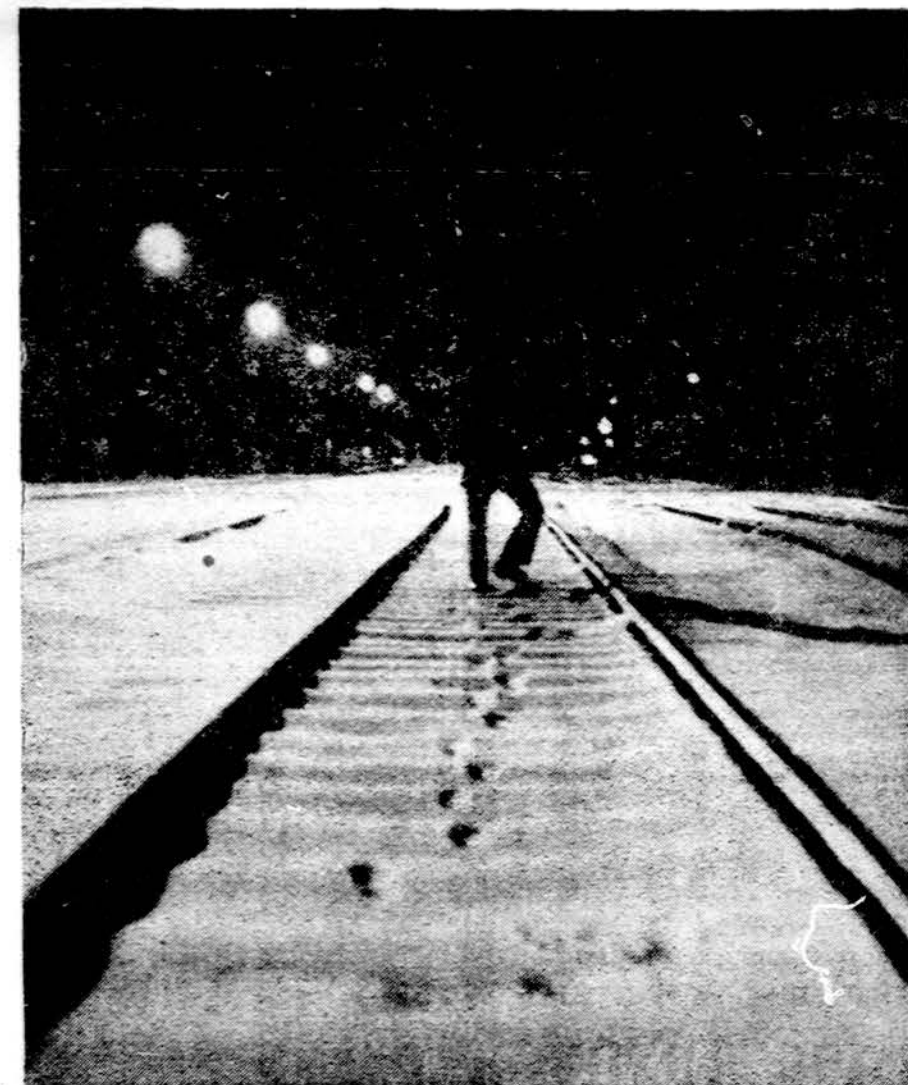

Daiva Vaitkevičiūtė, I Šiaurės Amerikos lietuvių jaunimo suvažiavimo rengimo komiteto registracijos skyriaus pirmininkė. Nuotr. L. Regio

straipsnį nusiųsti į jaunimo žurnalus, kurių tikslas ir yra lavinti jaunimo rašybinį pajėgumą.

Rašymas yra visiemis darbas, bet jo nereikėtų vengti. Toks darbas niekam nepakenks. Eilėraščiai, straipsniai arba proza niekam nesiraso lengvai, bet yra teisybė, kad kai kuriems asmenims šitai yra ypač sunku. Tokiems nepajėgiems, arba tinginiams, pakaktų rašyti bent geresnius ir įdomesnius lietuviškus laisvus lietuviams draugams, nusiųsti savo nuomonę laisko formoje kokiam laikraščio redaktoriui. Kiekviena rašymo forma yra naudinga.

Toliau Palmer paklašia dvi pastabas, netiesiogiai surištas su kalbos išsivystymu. Pirmą pastabą — kalbėjimas ir rašymas įtraukia ne tik kalbėtoją — rašytoją, bet ir klausytoją — skaitytoją. Tad pirmieji turėtų į pastaruosius atsižvelgti. Dėstydamas savo mintis pirmieji ne-

Tas vyrukas tikriausiai iškrito iš traukinio, bevykdamas į Pirmąjį Šiaurės Amerikos lietuvių jaunimo suvažiavimą Clevelande. Nuotr. Petro Kisieliaus, jr.

Pirmojo Šiaurės Amerikos lietuvių jaunimo suvažiavimo Clevelande darbotvarkė

PENKTADIENIS (gruodžio mėn. 28 d.)

6-10 val. vak. — Registracija.

Nostalgijos vakaras.

SEŠTADIENIS (gruodžio mėn. 29 d.)

9-3 val. p. p. Registracijos tąsa.

10 val. ryto Suvažiavimo atidarymas.

10:30 val. ryto Paskaita: "Lietuvių išeivijos jaunimas — 10 metų perspektyvoje." Skaito Algis Zaprackas.

11:30-12:30 val. p. p. Pietų pertrauka.

12:30-1:30 val. p. p. I-asis darbo posėdis.

2 val. p. p. Simpoziumas: "Lietuvių Bendruomenė — išeivijos sprendimų mokestis". Moderuoja Milda Lenkauskienė. Dalyvauja: Stasys Barzdukas — PLB garbės pirmininkas, Bronius Nainys — PLB Valdybos pirmininkas, Romas Kasparas — PLB vicepirmininkas jaunimo rei-

kalams, Juozas Gaila — JA'V LB CV pirmininkas, Eugenijus Čupinskas — KLB Valdybos pirmininkas.

3:30 val. p. p. 2-asis darbo posėdis.

5:30 val. p. p. I-asis bendras darbo posėdis.

6:30 val. vak. Vakarinės pertrauka.

8:30 val. vak. Vakarinė programa — Vakaras su Antanu Gustaičiu. Dalyvauja: Antanas Gustaitis, Algis Rukšėnas, Detroito lietuvių studentų uktetas. Po programos šokiai.

12:00 — vidurnaktis. Mišios.

SEKMADIENIS (gruodžio mėn. 30 d.)

10 val. ryto Paskaita: "Jaunimo organizacijų reikšmė." Skaito dr. Viktoras Stankus.

11-1 val. p. p. 3-asis darbo posėdis.

1-2 val. p. p. Pietų pertrauka.

2:30 val. p. p. Simpoziumas: "Šiaurės Amerikos lietuvių jaunimo organizacijos." Moderuoja Antanas Razma. Dalyvauja: Šiaurės Amerikos lietuvių studentų sąjunga, Studentų ateitininkų sąjunga, Akademikų skautų sąjūdis, Korp! Neoluthania, Jaunimo žygis už tikėjimą ir laisvę, Šiaurės Amerikos lietuvių sporto sąjunga.

3:30 val. p. p. 4-asis darbo posėdis.

5:30 val. vak. Paskaita: "Antrosios ir trečiosios kartos lietuvių jaunimo dilema." Skaito Marytė Lazdiniene.

6:30-7:30 val. vak. Vakarinės pertrauka.

7:30 val. vak. II-asis bendras darbo posėdis.

9:30 val. vak. Skaidrės iš Pennsylvanijos lietuvių gyvenimo. Paskaitinimai: Raūmundas Lapas.

10:30 val. vak. Vakarinė programa — Filmų festivalis.

PIRMADIENIS (gruodžio mėn. 31 d.)

10 val. ryto. Paskaita: "Jaunimo pareiga lietuvių visuomenei." Skaito Algis Puteris.

11:30 val. ryto. Paskaita: "Šiaurės Amerikos lietuvių jaunimo ateitis." Skaito Algis Norvilas.

12:30-1:30 val. p. p. Pietų pertrauka.

2:30-3:30 val. p. p. 5-asis darbo posėdis.

4-6 val. vak. Užbaigiamasis darbo posėdis. Suvažiavimo uždarymas.

8:30 val. vak. Naujųjų Metų sutikimas.

*Darbo posėdžiai ("workshops")

— Visi suvažiavimo dalyviai yra prašomi pasirinkti srį, kurioje jie norės suvažiavimo metu dirbti. Darbo posėdžių temos yra:

1. Mažosios kolonijos — konkrečių veiklos uždavinių ieškojimas.

2. Didžiosios kolonijos — konkrečių veiklos uždavinių ieškojimas.

3. Pasaulio Lietuvių jaunimo sąjungos struktūros sustatymas ir pritaikymas Šiaurės Amerikai.

4. Pasaulio Lietuvių jaunimo sąjungos konkrečių veiklos uždavinių sustatymas.

Darbo posėdžiai vyksta simultaniškai.

** Bendri darbo posėdžiai yra suvažiavimo apibendrinantys posėdžiai. Čia bus balsuojama ir nutarima tai, kas buvo diskutuojama posėdžiuose.

Balsuoti turi teisę kiekvienas užsiregistravęs suvažiavimo dalyvis.

Registracijos mokestis — \$15.00 apima tris pietus, visas vakarines programas ir Naujųjų Metų sutikimo bilietus.

Neužsiregistravusiems: Pietūs — \$2.00, vakaras su Antanu Gustaičiu — suaugusiems — \$3.50, studentams — \$3.00, filmų festivalis — suaugusiems — \$2.50, studentams — \$2.00. Naujųjų Metų sutikimas — \$5.00.

Registruoti prašoma iš anksto šiuo adresu:

PLJS Ryšių centras,

2433 West Marquette Road,

Chicago, Ill. 60629

Nakvynės bus parūpintos vietiems, kurie užsiregistruoja suvažiavimui.

DABARTIES SOCIALINIŲ IR POLITINIŲ PROBLEMŲ STUDIJOS

Jėzuitai nutarė Washingtone įsteigti centrą dabarties socialinių ir politinių problemų studijų teologijos švietimo. Tam bus panaudoti buvusios Woodstock kolegijos profesūros nariai ir šaltiniai.

TURIME BŪTI REALISTAI

Pokalbis su PLB valdybos vicepirm. jaunimo reikalams Romu Kasparu

— Kas paskatino patį kandidatuoti į Pasaulio lietuvių bendruomenės valdybą?

— Turiu prisipažinti, kad pats šokių pastangų nerodžiau. Paskatinimas atėjo iš dabartinio PLB valdybos pirmininko, Br. Nainio. Jis mane įtikino, kad galėčiau būti naudingas Lietuvių bendruomenei, todėl ir sutikau.

— Kokios yra paties pareigos ir kaip planuojamos jos atlikti?

— Mano pareigos šioje Valdyboje liečia tiesiogiai jaunimą ir su juo susijusius reikalus. Čia, žinoma, greitosiomis visų jų ir nešvarindinsiu. Bet, pavyzdžiui, galėčiau paminėti, kad tai vis rūpesčiai jaunimo kongresais, suvažiavimais ir t. t. Pareigas atliekant, aišku, reikės bendrauti su jaunimu ir jaunimo organizacijomis visuose kraštuose. Pradžioje bandysiu užmegzti bent korespondencinius ryšius, o vėliau, reikalingai esant, numatau palaikyti ir tiesioginius kontaktus. Tam, žinoma, reikės nemažų pastangų, nes nėra lengva visa tai suderinti su tarnyba ir kita is asmeniskais reikalais.

— Koks, paties nuomone, yra jaunimo vaidmuo Pasaulio lietuvių bendruomenėje?

— Galėtų būti nepaprastai svarbus, jeigu jaunimas nuosirdžiai PLB domėtųsi ir susilauktų vyresniųjų pastipėjimo. Atvirai kalbant, mūsų ne vieno, nei kito nėra pakankamai. Turime būti realistai ir pripažinti, kad dabartinio jaunimo rankose anksčiau ar vėliau bus ir visa PLB arba, kitu atveju, PLB išnyks. Taigi, jaunimo vaidmuo čia turi gvybines reikšmes.

— Ko patsai, kaip PLB valdybos narys, laukiam iš PLJS Ryšių centro ruošiamo I Šiaurės Amerikos lietuvių jaunimo suvažiavimo?

— Tikiuosi labai daug, gal net per daug. Tačiau norėčiau čia matyti visą jaunimą apjungiančios organizacijos užuomazgos sekla Bendruomenės rėmuose. Norėčiau tikėti, kad jaunimas supras tokios jaunosios Bendruomenės reikšmę ir prasmę ir jai priims. Tuomet, žinoma, jau būtų galima pradėti rimtai dirbti.